

В. А. ФІЛІНЮК

ГОТУЄМОСЯ ДО ІСПИТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

100 ДИКТАНТІВ

В. А. Філінюк

**ГОТУЄМОСЯ ДО ІСПИТУ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Збірник диктантів

Хмельницький
2018

УДК 373.5.091.26:811.161.2

Ф53

Пропонований посібник – це збірник тренувальних диктантів для підготовки до вступного іспиту з української мови. Він містить 100 текстів художнього, публіцистичного, наукового стилю. Також подано словникові диктанти та вправи для повторення основних правил правопису та вживання розділових знаків.

Збірник адресовано абітурієнтам – випускникам 9 класу, учням, студентам, усім охочим підвищити рівень знань з української мови.

Автор-упорядник: Філінюк Валентина Анатоліївна, доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Рецензенти:

Г. О. Стукан, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Г. О. Циц, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Затверджено на засіданні кафедри української мови та літератури (протокол № 7 від 6 лютого 2018 року).

В. А. Філінюк. Готуємося до іспиту з української мови : збірник диктантів / Валентина Анатоліївна Філінюк. – Хмельницький : ХГПА, 2018. – 93 с.

© Філінюк В. А., 2018

НАПИСАННЯ ДИКТАНТУ. НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Ефективною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності абітурієнтів є текстовий диктант. Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила, ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації, належним чином оформлювати роботу.

На проведення іспиту відводять 1 астрономічну годину.

За обсягом тексти диктантів містять 160–170 слів. Визначаючи кількість слів у диктанті, враховують і самостійні, і службові частини мови.

Вид роботи й назву тексту можна записати на дошці.

Екзаменатор читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, лексичного значення слів, правописних особливостей.

Після прочитання всього тексту екзаменатор читає перше речення, абітурієнти уважно слухають. Далі це речення диктується для запису частинами, як правило, один раз. Після того, як абітурієнти запишуть речення, екзаменатор читає його повністю з метою перевірки. Таким чином диктується кожне речення тексту.

Екзаменатор обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз, роблячи більш тривалі паузи між реченнями і надаючи змогу абітурієнтам ретельно перевірити написане й виправити допущені помилки.

Текст потрібно диктувати виразно, відповідно до норм літературної вимови в такому темпі, щоб абітурієнти встигли вільно його записати.

Диктант пишуть кульковою ручкою з пастою синього кольору. Не дозволено використовувати коректор, олівець чи гумку, мобільний телефон чи інші пристрої.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- повторювані помилки (в одному і тому ж слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні помилки (на одне й те саме правило), але в різних словах вважаються різними помилками;

- розрізняють грубі помилки й негрубі (винятки з усіх правил; написання великої букви в складних власних назвах; правопис прислівників, утворених від іменника з прийменниками; заміна одного розділового знака іншим; заміна українських букв російськими, випадки, коли замість одного знака поставлений інший; випадки, що вимагають розрізнення *не і ні* – у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не..., ніщо інше не...; пропуск одного зі сполучуваних розділових знаків або порушення їхньої послідовності;*

- орфографічні та пунктуаційні помилки на правила, що не включено до шкільної програми, виправляють, але не враховують. Також не вважають за помилку неправильну передачу так званої авторської пунктуації;

- за наявності в диктанті більше п'яти виправлень оцінка знижується на один бал.

Нормативи оцінювання диктанту

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	15–16 і більше	7	4
2	13–14	8	3
3	11–12	9	1+1 (негруба)
4	9–10	10	1
5	7–8	11	1 (негруба)
6	5–6	12	-

ТЕКСТУАЛЬНІ ДИКТАНТИ

1. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія пройшла довгий шлях від учительських курсів до педагогічного училища, від педагогічного коледжу до гуманітарно-педагогічної академії.

Академія – один з найдавніших навчальних закладів Поділля. З часу відкриття педагогічних курсів у Проскурові в 1921 року установа істотно змінилася. Поступово розвиваючись майже сто років, гуманітарно-педагогічний заклад вищої освіти перебуває в центрі подій освітнього життя України.

Тут відчутні реформи, що відбуваються в системі вітчизняної освіти. В академії сьогодні навчається близько двох з половиною тисяч студентів. Підготовка ведеться за всіма рівнями вищої освіти.

З 1 лютого 2006 року заклад функціонує як Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Тут пишуться своїми традиціями, чітко окреслено власні перспективи розвитку. Високі досягнення в галузі педагогіки і психології, гуманітарних наук, педагогічної практики й підготовки освітніх кадрів стали можливими завдяки самовідданій праці багатьох поколінь викладачів. Добре обладнано всі навчальні аудиторії, кабінети та лабораторії, кафедральні приміщення. В академії є спортивний та тренажерний зали, спортивні майданчики та стадіон, зали хореографії, комп'ютерні класи та клас комп'ютерного аранжування, навчальні майстерні, їдальня, актовий зал, редакційно-видавничий відділ, бібліотека, затишний читальний зал тощо.

За С. Єсюніним

164 слова

2. Освіта для вчителів

Готувати вчителів на Поділлі почали два інститути народної освіти в Кам'янці-Подільському та Вінниці, а також нашвидкуруч створені в п'ятнадцяти містах та містечках короткотермінові учительські курси. Такі курси розпочали роботу влітку тисяча дев'ятсот двадцять першого року й у Проскурові. Але вже за кілька місяців на навчальній базі педагогічних курсів було засновано

трирічну педагогічну школу з контингентом п'ятдесят учнів.

Школа розпочала роботу дванадцятого жовтня в будівлі колишнього комерційного училища по вулиці Дворянській, де нині розташовано Навчально-виховний комплекс №5. Навчалися на другому поверсі, учні жили на першому, кілька викладачів – на третьому. Приміщення не опалювалося, у вікнах не вистачало скла, світили каганцями. Їдальні не було, і щоб приготувати обід, учні розкладали на подвір'ї вогнище і варили куліш.

Наприкінці того ж року було реорганізовано Проскурівську педагогічну школу у Вищі трирічні педагогічні курси. Наступного літа курсам передали приміщення приватної жіночої гімназії на вулиці Старобульварній. Це було приміщення з шістнадцятьма просторими аудиторіями, кабінетами, актовим залом. Там же, на першому поверсі, розташувався й гуртожиток. Такими були перші роки педагогічного закладу в Проскурові.

За С. Єсюніним

165 слів

3. Педагогічний технікум у Проскурові

У 1924 році Проскурівські вищі педагогічні курси були реорганізовані в педагогічний технікум імені Тараса Шевченка. З 1925 року технікум перейшов на чотирирічний курс навчання та розпочав готувати вчителів для семирічних шкіл. Педтехнікум поволі ставав культурно-освітнім центром Проскурівського округу, поповнювався кваліфікованими педагогічними кадрами. Педагогічний колектив складався переважно з представників старої інтелігенції, серед яких було чимало непересічних осіб. Математику викладав автор одного з перших підручників з аналітичної геометрії. Учителем співпрацював випускник Празької консерваторії, один із керівників придворної капели в Петербурзі. Української мови та літератури навчав укладач видрукованої української читанки.

У 1927 році план набору на перший курс було збільшено до вісімдесяти чоловік, а з 1930 року технікум знову перейшов на підготовку вчителів початкових класів. Тоді ж розпочали роботу два нові відділи: дошкільний і відділ з підготовки піонервожатих. Проте, налагоджений навчальний процес довелося припинити: у

1935 році Проскурів став центром прикордонного округу, отже, педтехнікум розформували. Студенти навчалися в Тульчині та Немирові. Уже в 1939 році Проскурівський педтехнікум був відновлений, проте не в місті на Південному Бузі, а в Городку.

За С. Єсюніним

167 слів

4. Педагогічне училище

Під час Другої світової війни педагогічний технікум не працював, а одразу після звільнення Поділля розпочав роботу в Проскуріві вже як педагогічне училище. Стара будівля навчального закладу під час бойових дій була зруйнована, тому училищу надали приміщення по вулиці Шевченка. Воно було дещо незручним: на першому поверсі розмістилися лише шість класних кімнат, їдальня і актово-спортивний зал, на другому поверсі – гуртожиток.

Був в історії педучилища цікавий період, коли з 1949 по 1957 рік за наказом міністерства заклад займався підготовкою лише вчителів фізичного виховання. Саме в той час училищу для навчальних потреб передали приміщення колишньої синагоги по провулку Пекарському, де був влаштований спортзал. У 1957 році було ліквідоване Славутське педучилище, з якого до Хмельницького перевели студентів. Хмельницьке педучилище виросло, одночасно втративши свою суто спортивну спеціалізацію.

Збільшення кількості студентів потребувало просторіших приміщень. Тому в 1962 році педучилище переїхало до нових будівель: навчального корпусу та гуртожитку. Через кільканадцять років здійснилася мрія учнівського і викладацького колективу: з 1978 року училище почало працювати в новому навчальному корпусі на вулиці Котовського.

За С. Єсюніним

163 слова

5. Педагогічна зірка Миколи Дарманського

Поділля віддавна славиться рівнем освіти та науки, а Хмельницький – це його серцевина, де сьогодні плекають педагогічні кадри для дитсадків, шкіл, закладів вищої освіти. Одним із важливих факторів такого впевненого розвитку подільського

освітнього простору є підбір керівних кадрів, починаючи із завідувача чи директора і до ректора чи керівника обласного департаменту освіти.

Окремою сторінкою в історії освіти на Хмельниччині виписано педагогічну й керівну діяльність Миколи Миколайовича Дарманського – людини, що присвятила все життя цій благословенній праці. Наставник від Бога, він ніс любов, закладену батьком – сільським вчителем. Понад сорок років сам важко працював і спонукав таким чином до праці тих, хто з ним був поруч.

Продовжуючи сімейну династію, Микола Дарманський отримав складний фах учителя фізики в Кам'янець-Подільському педагогічному інституті, але й згодом ні на хвилину не зупинив процесу самовдосконалення. Щодня бути в курсі сучасних педагогічних тенденцій – ось кредо талановитого керівника одного з відділень технікуму харчової промисловості, директора школи, завідувача міського відділу освіти.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія пишається своїм засновником, реформатором освіти на Поділлі Миколою Дарманським.

Валентина Філінюк

160 слів

6. Під керівництвом Миколи Дарманського

Висока працездатність керівника та особистий приклад сприяли тому, що колективи, підпорядковані Миколі Миколайовичу Дарманському, теж ставали кращими та більш професійними. Про це свідчили і перемоги учнів на олімпіадах різних рівнів, і підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Традиції та критичний аналіз цінної спадщини попередніх керівників, власний досвід на різних посадах, бажання поноваторськи вирішити проблеми освіти Подільського краю, увага до всіх ланок освіти та розв'язання болючих господарських питань – ось неповний перелік щоденних турбот Миколи Дарманського.

Та постійно в душі великого освітянина жило прагнення займатися знову педагогічною діяльністю. Стіни Хмельницького педагогічного училища стали рідними для його нового директора. За ініціативи талановитого керівника та за його безпосередньої

участі заклад було реформовано в гуманітарно-педагогічний коледж, а після збільшення спеціальностей та спеціалізацій закономірною стала реорганізація коледжу в гуманітарно-педагогічний інститут.

У той час Микола Дарманський плідно працює над захистом дисертації на тему «Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні». Однією із основних ідей була концепція ступеневої освіти. Найкращі традиції дотримання високого рівня викладання всіх дисциплін, постійного фахового росту заклав Микола Дарманський в душі професорсько-викладацького колективу тепер уже Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Валентина Філінюк

171 слово

7. Микола Магера

Микола Никанорович Магера родом із Хмельниччини. Після закінчення Київського університету імені Тараса Шевченка вирушив до рідного Поділля на вчительську роботу, а в 1967 році перейшов викладати в Хмельницьке педагогічне училище. Педагогічній роботі Микола Никанорович віддав понад тридцять років. Він був співавтором програм з української мови й методики її навчання.

Писати подолянин почав ще в шкільні роки. Його поезії й казки зібрано в збірках «Я хочу жити» і «Привіт тобі, сонце!». У видавництві «Веселка» в 1973 році виходить друком дитяча книжечка «Журавка». Особливо сподобалося юним читачам однойменне оповідання, у якому розповідається, як хлопчик Олесь виростив журавля.

Усі твори Миколи Магери для дітей мають виховне навантаження, письменник закликав юних читачів палко любити рідну Україну, її солов'їну мову, неповторну пісню і думу, народні казки і легенди, шанувати своїх батьків і старших, берегти природу. Письменник розглядав природу як інструмент виховання дітей, від спілкування з якою, наче по струні, входить у серце дитини любов до всього живого.

Окремим виданням вийшла повість «Кам'янецькими стежками»

про перебування Тараса Григоровича Шевченка в Кам'янці-Подільському восени 1846 року.

З інтернету

168 слів

8. Весна

Надворі була ніч, тиха, ясна, зоряна. Удень світило сонце. Пролітали над поселенням птахи: то журавлині ключі, то косяки диких гусей, то мерехтіли в синьому просторі, розсікаючи втомленими крилами повітря, дикі качки. Надходила весна.

Сніг залишився тільки в ярах і вибалках, ніздрюватий, завіяний порошком, прижухлий. День і ніч дзюрчали з ярів каламутні струмочки, а на пагорбах під сонцем випиналася з відталої землі перша свіжа, яскраво-зелена трава.

Уранці діти, йдучи до школи, тримали в рученятах букетики синіх пролісків та рожевого рясту, щоб піднести їх улюбленим вчителькам, і в оцих перших квіточках відчувався теж подих і нестримне наближення весни. Ночі видавалися теплі. Масна від вологи земля оживляла коріння, гнала по стовбурах та гілочках життєдайні соки, напувала ними бруньки верб, ніжне листячко черемх, рясною зеленню вкривала густі кущі бузку та смородини.

Щодня з лісів, з ярів прибувала вода, виходила з берегів, затоплювала луки, городи, сади, добиралася до хлівів і хат, завдаючи неабиякого клопоту господарям. На садибах між фруктовими деревами плавали свійські качки й гуси, а з верхів'я річки пропливали крижини.

За А. Шияном

166 слів

9. Весняний настрій

Надворі буяла весна.

Розпускалися перші вінчики старої яблуні. Духмяні пахоці цвіту вривалися крізь відчинене вікно до хати, сповнювали її свіжістю, владно нагадуючи про весну. Ще не вся яблуня у цвіту. Ще є багато рожевих бруньок, що розпустяться на день-два пізніше, але вже й зараз тут невгамовне гудіння бджіл: вони в'ються над рожевими бутонами, сідають на ніжні пелюстки і, припорошені золотавим

пилком, п'ють солодкий нектар.

Ольга стоїть біля вікна, милується яблунею, вдихає ніжні пахощі, а думки летять до рідного міста, де в отакій же чепурній хатині живе її рідна мати. Перед вікнами в них теж ростуть яблуня, і вишні, і сливи. Певне, теж цвітуть. І, милуючись тим цвітом, мама, очевидно, згадує її і скучає за нею, ждучи додому. А вона не може зараз приїхати. Багато всяких справ, та мрії дівочі, мов перелітні птахи, линуть до матері, ніжної, доброї, люблячої.

І справді, на душі в неї зараз так хороше, так світло, як у цьому ранковому голубому, нічим не затьмареному небі. Схопивши рушника, побігла до річки, що вже ввійшла у свої береги.

За А. Шияном

169 слів

10. Щедрий ліс

Трьома ярусами розкинулося зелене мереживо лісу.

У найвищому ярусі шуміли вершинами дуби, схилилися до них розлогі клени та узорчасті ясени, ледь ворушили косами берези.

А нижче – густим вбранням своїм пишалися липи, несли щедрі дари і грілися під сонцем рясні від урожаю дикі кислиці та груші, вигравали густим багрянцем китиці горобини, чорніли ягоди черемхи, шуміли безперестанку неспокійні осики.

А третій, найнижчий, ярус суцільно покрив благодатну землю. Тут росли колючі кущі терну, шипшини та глоду, красувалися й дозрівали на вітах ламкої крушини темно-червоні ягоди, що їх у народі звать вовчими. Та все ж найщедріше живила земля густі зарослі шершавої горішини.

Тут її – море, особливо в урочищі, де найбільше горіхів. Тут під осінь мішками люди натрушують кислиць та груш, збирають відрами стиглий, у сизуватому пушку терен та масний глід, шипшину та гриби-опеньки.

Багатий ліс, красивий ліс. В'ється стежка поміж деревами, огинає придорожні кущі, що рясним гіллям нависають, тягнуться до світла й тепла. Скільки тут зараз пташиного співу, скільки барв, якими пахощами сповнене повітря!

За А. Шияном

160 слів

11. Лісове птаство

Хороше в лісі! Он красуються в траві ромашки, а там синіють запізнілі дзвіночки, а он горять, наче живі вогники, пелюстки гвоздички. Можна б нарвати величезний букет квітів, та дівчині не хочеться їх зривати. Нехай ростуть, нехай цвітом прикрашають ліс.

Дятел, учепившись ніжками за дубову кору, діловито й сильно, наче молотком, б'є своїм дзьобом, вишукуючи для себе якусь живність. Ось дві дрібних пташини в'ються над дятлом, сміливо налітаючи на нього. Дятел пурхнув на гілку, але не залишили його пташки. Він уже не вистукує дзьобом, а стежить за маленькими нападниками, що не дають йому спокою, атакують його навально, а дятел не витримує. Змахнувши крильми, він зникає в зеленому царстві.

Манить до себе мрійливе туркотіння горлиць. На всохлій гілочці найвищого дуба примостилися вони в парі й туркотять. Рясні куці ліщини зводяться зеленим шатром. Під шершавим листям у вусатому кожусі, мов у гніздечку, жовтіють горіхи: по двоє, часом трійчата, а іноді по п'ять, по шість штук одразу.

Десь жалібно кричала іволга, шуміли верхів'ями дуби, клени і сірокорі осики.

За А. Шияном

164 слова

12. Осінні турботи

І літа, здавалося, не було – так швидко пролетіли дні. Почав жовтіти сад. Частіше снувалися хмари, проливаючись дрібними дощами. Та знову потім світило сонце, стояли погожі, теплі, але короткі дні, і з кожним тим днем усе яскравішими фарбами вкривався листяний ліс.

Зовсім пожовтіли клени, багрянцем вигравали груші-дички. Губили своє різьблене листя блідо-жовті берези. Червоними кетягами красувались обважнілі віти горобини, зеленіли ще не зайняті подихом осені дуби, ясени, берести. Траплявся часом між чагарниками горішини колючий куц шипшини, рясно вкритий дозрілими плодами, мов кораловим намистом.

Осінь, як досвідчений і талановитий художник, прикрашала гаї, мальовничу далечінь, лишаючи по всьому нові, усе яскравіші

фарби. Люди пораються на городах. Кілька днів тому зірвали квасолу, помідори, позрізували жовті шапки соняшників, викопали червоні буряки, а сьогодні вони вибирають картоплю. Прив'яле бадилля пожовкло й вилягло. Та під кожним кущем вродило мало не піввідра добірних картоплин. На городах запалені вогнища: печуть картоплю.

Дівчина підкладала в багаття сухе бадилля і спостерігала, як швидкі гарячі язички спритно просочувалися між сухими стеблинами, з'єднувалися, курілись димом і спалахували потім жарким полум'ям.

За А. Шияном

167 слів

13. Кольори природи

Буйно цвітуть рожі край вікна, гойдають їх теплі вітри, умивають чисті роси на світанку. І біля рож аж до призьби зачучерявила землю пахуча красоля й гвоздика. Стали поруч, наче сестри, кущі барвистих жоржин: багряних, рожевих, білих. Та рясніше від усіх квітів красуються рожі в пишному вбранні, красуються, веселять зір.

За хатиною, що самотньо притулилася над річкою, розкинувся город. Там цвітуть жовтоголові соняшники і, ні на мить не відриваючись від сонця, п'ють його життєдайне тепло. Одразу ж за городом починається луг, а далі, звиваючись, тече замріяна Ворскла. Яскраво у воді відбилися старі верби, кущі, лози, тихі надбережні очерети.

Повз лісову хатинку від річки до лісу в'ється стежка. На високих горбах шумлять під вітром віковічні дуби, липи, клени, ясени. Та є в тому лісі пагорб, а на ньому найбільша поляна, уся у квітах. Коли спадають вечірні сутінки, а у високому небі мерехтять перші зірки, з-за лісу підводиться місяць, заливає сяйвом гущавину, однобоко освітлює стовбури дерев і мережаною оздобою тіней квітчає поляну, укриває світлими візерунками кору могутнього дуба.

За А. Шияном

165 слів

14. Прогулянка

За горою, аж до лісу, лежить засіяна ще з весни земля. Шумить на ній зараз жито достиглим колоссям, в'ються над житами жайворонки. Сопілчаними переливами спадали з вишини їхні мрійливі пісні, і довго треба вдивлятися, доки в синяві неба помітиш рухливі крила пташини. Та хіба ще почувеш, як у житах то тут, то там б'ють, перегукуючись між собою, ситі перепели.

Струнка, граціозна, легка, мов вітер, біжить Мар'яна стежкою, черкаючи білими рукавами колосся. Кінчилися жита. Дівчина сторожко ввійшла до лісу. І тут теж ні душі, лише перекочується по верхівіттях шум та лине чи з розлогого дуба, чи із сусідньої рясної від цвіту липи туркотіння горлиць, що їх Мар'яна слухає залюбки, намагаючись розшукати птахів серед густої крони. Та чи хтось сторонній, чи, може, й сама вона сполохала диких голубів, бо знялися вони з дуба, полетіли, і здалеку долинуло ніжне туркотіння.

Вона вибирає кілька гілок, щоб ними завітчати світлицю, причепурити її. Смугляві руки спритно зривають на галявині траву, а між тією травою червоніє лісова герань, синіють дзвоники, біліють віночки ромашок.

За А. Шияном

166 слів

15. Гроза

Тиша. Не колихнеться найтонша гілочка. І раптом у цю тишу ввійнув далекий, ледве вловимий шум. Щохвилини наростаючи, він наближався до дороги. Сховалося сонце. Немовби присмерком окутався ліс, така димчата хмара повзла над верхівіттям дерев, віщуючи грозу.

Спочатку залопотіло листя на осичині, заворушилися довгі коси беріз, злегка зашуміли дуби й липи. А через хвилину в лісі робилося щось неймовірне. Сірі віти осичини перепліталися з білими березовими, гостролистий клен зчепився в нерівному бою з дубом.

Розлоге й кучеряве від цвіту гілля гойдалося на всі боки. І ось над липою несподівано звилася галка. Вона не в силі була перебороти вихор, і її метнуло вгору. Дарма сперечалися з потужним вітром крила: вони то згорталися, і птиця каменем падала вниз, то розправлялися знову – тоді галку підносило ще вище.

Важко змагатися з такою бурею. Мабуть, утомилася пташина, бо востаннє майнула крилами, потім розпластала їх на всю широчінь, і понесло її одразу вітром невідомо куди.

Кілька хвилин над лісом творилося щось страшне, а потім вітер почав ушухати. Жодної краплини більше не впало на спраглу землю.

За А. Шияном

168 слів

16. Біля моря

Ні дороги, ні стежок. Густі трави, колючий осот вкрили гарячу піскувату землю. З Азовського моря налітає вітер, і шамотить, і шепоче про щось здичавілий степ. Несподівано підійметься над ним орел, розправить могутні крила, і пропливе по землі його швидка тінь, то затріщить своїм дзьобом лелека і, витягнувши довгу шию, стежить за людиною, що порушила пташиний спокій.

Людина йде навпростець через трави, озера, у яких повисихала трава. Від солом'яного бриля на обличчя і білу сорочку падає тінь. Утомився. Та вже, як оазис, виринає серед степу садок із хатою. Він манить до себе, обіцяючи прохолоду й відпочинок. Дивними видалися юнакові серед цього степу жовті шапки соняшників, вишні, сливи, груші, що, наче десь на Полтавщині, розрослися перед вікнами хати. Ніхто не вийшов йому назустріч. За садком шуміли вітами білокорі тополі, молоденькі осичини. Двері в хаті були відчинені. Сидів на призьбі кіт. На подвір'ї лежала пара волів, сивих, круторогих, а на тину вітер злегка ворушив рибальські сіті. Сопіли, ремигаючи, воли, мурчав ситий кіт, жмурился проти сонця зелені очі.

За А. Шияном

164 слова

17. Біля великої води

Хоч пізня вже ніч, Ася ще не лягає спати. У прочинене вікно вривається свіжий вітерець, ворушить шовкову занавіску, приємно обвіває дівоче лице, ніжно голубить золоті волосинки важких кіс, що спадають дівчині на рожеву блузку. Ася милується красою дніпровських пейзажів, що їх вона бачить уперше в житті. А краса,

справді, чарівна!

Лівий берег зовсім темний від густих гаїв, яким, здається, немає кінця-краю. Густі, кучеряві верби переплелися з гіллям розлогих осокорів та ажурних, вічно шумливих осичин. Часом крізь товщу зеленої броні проб'ється повновидий місяць, залле сріблом заводь чи озеро, тихе, замріяне, казкове, і тоді в його сяйві видно не тільки чіткі обриси дерев, ліз, очеретів, а навіть їхні тіні, не порушно і яскраво відбиті в сонній воді.

Шумить під колесами вода. Не одриваючись од пароплава, на всю широчінь Дніпра пливе срібляста, тремтлива смуга. Та ось незабаром постає велична картина, від якої не можна одірвати очей. Меркнуть зорі, меркне місяць перед електричними вогнями. Дівчина жадібно оглядає старі осокори біля невеликого причалу, але ще більше ваблять її суцвіття вогнів на вишках.

За А. Шияном

166 слів

18. Птахи

Раніше Олесь не задумувався над життям птахів, аж поки не виростив журавля і не подружився з ним. Не раз бачив і горобців, і синиць, і щиглів, і сорок, і дятлів, але дивився на них яось байдуже, як на ясена, вербу чи клена. Птахи собі літали, цвірінькали, щебетали, свистіли, жили поруч, але в його, Олесе, життя не втручалися, і він не цікавився ними.

Бувало, після дощу горобці так кумедно купаються в калюжі води, а йому хоч би що: навіть не усміхнеться, пройде мимо, ніби повз курей чи гусей, до яких звук чи не з пелюшок.

Сьогодні ж, коли мокрий лапятий сніг обліпив дерева, засяяв білизою на землі, Олесь звернув увагу на синичку. Пташка стрибала по гілках яблуні, обтрушуючи сніг, прилипала до кори, щось видобувала гострим дзьобиком.

Довго спостерігав хлопець за птахою. І нарешті зрозумів, що вона шукає їжу, а тому вибирує личинок і комах, які завчасу поховалися від негоди і морозів. Олесь миттю опинився в хаті, набрав у жменю пшона і висипав біля яблуні.

За М. Магерою

163 слова

19. Софія Київська

Ранок. Скрегіт замка, сухе рипіння важких кованих дверей. Древні склепіння зустрічають напівмороком, тишею і прохолодою. І тільки дзвінка луна від кроків порушує урочисту тишу століть.

Галереї, аркади, ряди вигадливих приміщень змінюють одне одного. Поступово очі звикають до освітлення, і на стінах то тут, то там починають вимальовуватися бліді розпливчасті обриси фрескових зображень, а десь удалині, між стовпами, різнобарвними плямами таємничо мерехтять мозаїки.

Софія Київська. Чудове творіння народного генія, свідок високої культури і героїчного минулого нашого народу. Важко уявити собі, скільки всіляких подій відбувалося в цих стінах, скільки людей побувало під її склепіннями зі своїми радощами, надіями і горем. Собор був свідком блискучих злетів і поразок, гіркоти князівських суперечок. Його мозаїчну підлогу топтали копита монгольських коней, а жадібні руки загарбників тяглися до блискучих золотих прикрас. Так, багато чого могли б повідати ці давні стіни! Та як заставити їх розкрити свої таємниці?

Тепер Софія – музей. Як і в старовину, під її склепінням вирує життя. Поспішають екскурсанти, клацають фотоапарати, а здаля чути голос екскурсовода.

За С. Висоцьким

161 слово

20. Літо на Десні

Лисиця виглянула із нори, помружила малинові від сонця очі, розсунула мордочкою звіробій, подумала, помріяла, знову залягла. Вона не помітила, що я її бачу з копиці сіна.

Над лисячою корою від краю поля росла картопля. Жила руда на деснянському березі під старою дикою грушкою, і кращого місця для неї не було: зліва на горбі темніє ліс із пахучим селом Соколівка, справа тече правдива Десна. Перед корою внизу лежить озерце з чайними гніздами в рогозі, за озерцем стоїть моя копичка, а далі, скільки біліє чайне крило, туманіють луки, з мишами і жуками, жабами та вужами.

Я перегнувся з копички і побачив, як об неї чухається дикий кабанчик завбільшки із наш човен. Чухався він, як і належить

чухатися господареві тутешніх лугів з корінцями медвяних трав, полів з картоплями, лісів з дубняками.

Кабан понурило в луг і став прислухатися. Він оглянувся навкруги – ніде нікого, лише вдалині, у сизо-малиновому тумані, з машини зістрибували косарі. Раптом кабанові на рило, на самісінький п'ятачок, сіла синя бабка, засміялася синіми крильцями, ще й ніжками перебираючи.

За М. Вінграновським

167 слів

21. Птахи на рушниках

Особливо багаті на символіку птахів рушники Наддніпрянщини. Різні птахи виспівують на них, залежно від того, з якої нагоди вишито рушник.

Соловей і зозуля полюбляють дівочі рушники, вони сумують, якщо їх вишили непарно, але все ще попереду, бо соловей пощобече, пару собі прикличе. А про зозулю співають: «До Петра зозулі кувать, кувать, до осені дівці гулять, гулять». Цих пташок найчастіше вишивають на гілці калини, що символізує продовження роду.

Пави – птахи дуже поважні, бо завжди розсідаються на весільних рушниках і здебільшого мають над собою благословення – вінець чи вінок. Не забуваймо, що пава – це жар-птиця, що несе в собі сонячну енергію розвитку, тому вона птах сімейного щастя. Недаремно ж дівчата Полтавщини у весільний вінок вплітали пир'я павича.

Шлюбну пару символізують соколи, голуби, півні. Характерною ознакою весільного рушника є розташування птахів один до одного голівками. Вони або тримають у дзьобику ягідку калини, або сидять в основі дерева, символу нової сім'ї.

З великою любов'ю наш народ ставиться до ластівки – вірної супутниці людської оселі. Ця пташечка завжди несе добру звістку.

За Т. Островською

164 слова

22. Зустріч з Анною

Генріх досі лише чув про красу Анни, тому був засліплений вродою своєї майбутньої дружини. Він був у захваті від рудої зеленоокої дівчини, що ховала свій погляд за густо-чорними віями. З радощів Генріх не втримався й припав до її вуст. Придворні збентежено презирнулися, бо ця київська князівна могла ж образитися на таке нешанобливе ставлення до своєї особи та й повернутися на Батьківщину. Проте Анна не показала невдоволення, а лише спитала французькою мовою: «Сподіваюся, це ви король?» Двір з полегшенням зітхнув, а Генріх радісно схопив її в обійми.

Весілля було гучним і пишним. Анну одягнули в розкішну вишневу сукню, гаптовану золотими лілеями та оторочену сніжно-білим руським горностаєм. Здавна лілія була родовим знаком французьких королів. Наречену взули в блакитні шовкові черевички, розшиті перлами. Вінчав молодят у соборі сам архієпископ. Згідно з переказами, того дня юна королева Франції на знак пошани подарувала оздоблене золотом і коштовностями Євангеліє, яке привезла із собою на згадку про Київ. Легенда розповідає, ніби багато століть потому під час коронацій французькі володарі присягали на цій реліквії.

З легенди

166 слів

23. Жнива

Жниварська обрядовість розпочиналася зажинками. Припадали вони на час святкування дня апостолів Петра і Павла. Очевидно, у давнину зажинки теж були важливим народним святом. До цієї події хлібороби чисто зодягалися, дівчата причепурювалися квітами. У вівторок або четвер з хлібом ішли зажинати достигле збіжжя. Першого снопа врочисто приносили додому і ставили у світлиці, де він стояв аж до кінця жнив. У Карпатах, коли ішли перший раз жати ниву, то брали із собою хліб.

Завершальним етапом були обжинки. Вони сприймались більш урочисто: жниці в'язали останнього снопа і плели з колосків вінки, які прикрашали квітами та стрічками. Вродлива й працювита дівчина несла такий сніп і вінок до села в супроводі всіх женців. Ця

жниварська процесія обходила сільські двори, співаючи й вітаючи господарів із закінченням жнив.

Але найцікавішим був звичай залишати на полі незжятий шматок поля. Колоски заламували на схід сонця, перев'язували в кількох місцях червоною стрічкою, прикрашали квітами. Навколо них прополювали траву, клали під стебла клаптик полотна, а на нього – крайчик хліба і сіль.

За К. Кутельмахом

160 слів

24. Народження

Найдорожчим завжди залишається людське життя, тому не дивно що в Україні до народження ставилися з величезною повагою.

Значне місце посідали обряди, пов'язані з першою купіллю дитини. Існувало повір'я, що виконані в перший день народження дитини магічні дії впливатимуть на її подальше життя. Щоб дитина росла здоровою, у першій купелі використовували свячене зілля або воду. Крім того, хлопчику до купелі клали трав'яні настої, дівчинці додавали меду, квітів, молока. Кожен, хто приходив до хати, мав кинути до неї монету на щастя.

Скупану дитину обсушували коло печі. Це робили не тільки з гігієнічних міркувань, але й з метою прилучення новонародженого до домашнього вогнища. У цей період здоров'я матері і дитини охоронялося від усього злого цілою низкою оберегів. Найпоширенішим в Україні був звичай пов'язувати дитині на ручку червону нитку.

У церковному обряді хрещення на перший план виступають особливі люди: хресний тато й хресна мама. Для похресника вони були другими батьками, оскільки мали обов'язок опікуватися дитиною, брати якомога більшу участь у її вихованні, допомагати в скрутну хвилину.

За К. Кутельмахом

162 слова

25. Магія Кам'янця

Частенько думаю полишити усе й гайнути на південь, у старовинне місто, яке люблю до нестями! Торкнутися каменя,

вмурованого у фортечну стіну. І що ж?

Пальці, відчувши теплу шерехатість брили, здригнуться ледь-ледь, наче струмись, щемкий та повільний, перейде від стіни в руку. Крізь долоню, зап'ястя, ліктьовий суглоб – до серця. І серце тьохне, мовби квітку полум'я народивши.

Звідки це відчуття? Коли спустишся в глибокий каньйон, окинеш поглядом прямовисний рельєф кам'яної стіни, проведеш долонею по розтятих хтозна-коли відшумілою водою нашаруваннях, душа на цей дотик не озивається так бентежно. Утворені доісторичною стихією стіни обабіч русла й товстіші, й потужніші, й давніші, ніж кріпосний мур.

І відкриєш відразу для себе: уся загадка в тому, що, на відміну від урвиська, мур фортеці рукотворний. І тиха радість, викресана таким одкровенням, виповнить тебе усього. Так, усяка покладена в твердиню брила перейшла через сотні, а може, й тисячі рук, вбирала в себе їхнє тепло, енергію поглядів, акумулювала в собі напругу інженерної думки та мрії про неприступність бастіонів, бійниць, веж, мостів.

За Б. Грищуком

161 слово

26. Обжинки в Мархоцьких

Попереду всіх двома довгими рядами йшли з квітами в руках сільські дівчата. За ними, також у два ряди, виступали, несучи серпи, молоді і літні жінки. Потім – парубки з косами на плечах, дядьки і діди з граблями, вилами, ціпами. Услід за людьми волочили гострі плуги круторогі воли – до двохсот плугів налічив я в цій процесії. А онде запряжений двома волами маленький плужок, за яким крокує хлопчик у куценькій куртці й широких шароварах, на голові – солом'яний бриль, за плечима – торбина. Хлопчик намагається виступати поважно й урочисто. Це Карл, син Мархоцького.

За Карлом і поруч із ним дріботіло дванадцяттеро дівчаток у біленьких платтячках, з вінками на русявих та чорнявих голівках. Двоє з них несли великий вінок, сплетений із зеленого гілля. Виблискувала, аж наче плавилась на сонці сліпуча мідь оркестру, музиканти грали якийсь марш, потім якусь шалену польку.

Вихитувалися над стернею корогви, вершники стримували баских коней, рипіли ярма, коливалися під вітерцем прапори ремісничих братств та цехів. На всі сторони світу й у небеса линули пісні, бадьоре суголосья оркестру, кінське іржання.

За Б. Грищуком

166 слів

27. Органний концерт

Блукаючи старими кам'янецькими вуличками, несподівано для себе я опинився перед аркою костюлу. До початку концерту залишалось кілька хвилин, і я, поминувши величчя брами та суворо готику храму, заквапився до залу.

Мені було хороше, бо звучала там неземна музика, у плині якої забуваються всі прикросі, великі і дрібні. Потім, коли розтанув останній акорд, я довго думав над феноменом звучання органу. Пригадував те, що писали про ці концерти: могутня хвиля звуків, океанський прибій, гул соснового бору, шум весняних ручаїв.

Якщо визначати формулу суголосья органу, то необхідно виходити з того, що воно дає нам неповторну можливість прямого спілкування з минулим і майбутнім, з космосом людської природи і космосом у прямому розумінні. Ці звуки живуть у просторі та часі, над ними, поза ними і незалежно від них, із відшумілих століть линуть у наш день, у віки майбуття.

За рожево-синіми вітражами викиляються на вітрі ще не вивільнені од листя крони дерев, сиві горлиці перепурхують із гілки на гілку, осінні хмари пливуть над вежею. А тут слухаєш тільки музику.

За Б. Грищуком

163 слів

28. Княжий повіз

Заливалися в небі радісні жайворонки, кричало у вечірніх травах птаство, рипіли колеса, тривожно іржали коні, віддаляючись від звичних сухих степів. Дзвеніло зброєю військо, яке великий князь виділив для супроводу княжни.

Княжну везли на волах повільно й обережно. Повіз, запряжений шістьма білими волами, висококолісний, кований зовні сріблом,

усередині встелений східними килимами. Обозові не було видно кінця-краю: військо кінне й піше, лицарі, священики, слуги.

Вершники скакали поперед безкінечної валки, щоб на зупинках зготувати належний нічліг для княжни. Там розпалювали довкола вогнища, світили свічі, а дорога однаково була для неї темною. Мокрі ліси глузували з неї, перебігаючи поперед обозу з місця на місце, вони затівали якусь шалену крутнечу, ніби велетенські зелені колеса. Тоді княжна не витримувала, веліла зупиняти повіз, стрибала на землю, ставала звичайною дванадцятилітньою дівчинкою, хотіла кудись бігти сама, йти без нікого, лишитися наодинці зі світом, з вітрами й небесами.

А безкінечний обоз тим часом уперто й невпинно просувався вперед і вперед по ледве означених дорогах; зоставалися позаду затаєні в пушах чотирилиці давні боги, умирали степові дні, маліли небеса.

За П. Загребельним

167 слів

29. Колискар

Не дивуймося, що ніхто з літописців не наважився розвести чорнило й записати про те, що літа тисяча шістдесят восьмого князь Всеволод, улюблений син Ярослава, візьме собі в дружини не принцесу, а переяславську дівчину. Це була донька простого чоловіка, що сидів собі віддалік від князівського двору, знаний людям лише з того, що робив дитячі колиски.

Він був вельми веселий чоловік, але в літописах годі шукати згадок про веселих людей. Простий колискар був далекий від спроб стримувати свій веселий норів, він просто успадкував від предків звичай веселих проводів зими, старого року, зустрічей весни. Сміх знаменує ствердження тої сили, яка походить від плодючості земної, народжень і вічних оновлень, безсмертного тривання поколінь з діда-прадіда.

Майстер собі наспівував, посміювався у світлу, мов дерев'яна стружка, бороду та тесав колиски. Він знав, що колиску треба робити з дерева білого, легкого, як сон, і веселого, аби легко й щасливо вигойдувалися в таких колисках усі: воїни, хлібороби, прості люди й князі. Колискар з більшим запалом робив нові,

приказуючи щоразу: “Аби нам колиски, а дітей народимо”.

За П. Загребельним

166 слів

30. Княжна подорож

Княжна згодом відчула себе вільною, повернувся до неї світ дитячих захоплень, охоче мандрувала тепер по безмежній землі, не переймаючись тим, куди їде й що покидає. Вона могла милуватися квітами й травами, збирати листя й торішні жолуді. Відкрилася їй якимось одразу пуща, повна пташиного щебету, ревіння зубрів, нічних потаємних шелестів, трісків, шерехів.

Гостювала в невеличких містечках і в таких великих містах, як Луцьк, де сидів князь Ярополк. Але не затримувалася ніде, хотіла їхати, просуватися вперед, бачити більше, насолоджуватися всім: світом, життям, сонцем, деревами, ріками та струмками.

Почалися передгір'я Карпат. Дорога пролягала мовби по дну велетенського яру, краї вивищувалися зеленими валами лісів, таких недосяжних, що хотілося плакати від безсилля. Тоді була шалена клекотнява гірських річок, похмурі верхи гір, хмари вгорі, хмари внизу під ногами, колючість хвої, загадковість широколистих папоротників, кругле каміння струмків, лизане водою споконвіків.

Ночами княжна не хотіла йти до прихистку, сиділа коло вогнища поряд з нянею, священниками й охоронцем. Душа вогню відлітала у високих сплесках полум'я – лишався жар і брався сивим попелом.

За П. Загребельним

162 слова

31. Зимові вечори

Похмура зима роздягла дерева, оголила землю, біла в камінь холодною пронизливістю вітрів, од яких здригалася й стогнала вежа. Порятунок був тільки у вогні, який розкладала в кам'яній печі служниця, приносячи дрова. Вони горять і зігрівають, вогонь весело потріскує, теплий дим наповнює вежу, нагадуючи дим лісових багать, викликаючи спогади про все втрачене.

Чомусь згадувала княжна, удивляючись у теплий вогонь, як ще малою, у Переяславі, повіз її хтось на ламання калини. Їхали довго травами, летючі кінські сліди відбивалися в траві. Трава в кінських

слідах була відкинута назад, а в людських – почовгана, прим'ята наперед. У перелісках уже падало листя всіляке: брунатне, жовтогаряче, лискучо-червоне.

Калина росла в низині, коло річки. Поки мала княжна зі своїм супроводом добралася туди, жінки вже почали ламати калину, в'язали її в пучечки, наповнювали лозові розложисті кошики червоною стиглістю. Тоді мала дівчинка нічого ще не вміла збагнути, тепер лишався тільки спогад. Княжна не думала ні про що, окрім тепла, нетерпляче ждала, коли знов у печі заготить полум'я, і теплі хвилі тепла торкнуться її обличчя.

За П. Загребельним

164 слова

32. Соколи

Могутній дух волі в хижому посвисті пташиних крил об'явився княжні зі сторожової вежі. З весни поселився там сокольник. Видно, так само відвик від людей, як і вона, звук до мовчання, але різнився він од імператриці своєю неймовірною зайнятістю. Бо вчив соколів. Не літати, але гнатися саме за тою здобиччю, на яку вкаже чоловік, і летіти не кудись, а куди дозволять, і летіти не якимось, а якнайвище.

Соколів годилося ростити саме у високій вежі, щоб звикали високо злітати. Ось і вибрав ту вежу сокольник, і віднині вона стала називатися для малої княжни Соколиною.

Соколи вилітали в неї з-перед очей, здавалося, відчуває на своєму лиці вітер від їхніх крил. Вони вишугували в піднебесся з таким завзяттям, ніби в тобі теж щось зривалося й летіло за ними з могутнім духом жадоби волі, простору, безмежжя. Соколам треба було ставити свіжу воду, щоб купалися й сушилися на сонці. Сокольник часто годував птахів, путав ноги й носив на тонкім обручі, щоб не спали і втрачали дикість.

За П. Загребельним

160 слів

33. Степові громи

Шуміло неподалік море, і вся ніч рівно шуміла дощем. У небі, обкладенім хмарами, ще згрізна погримувало, темрява раз у раз змінювалась блакитними потужними спалахами, що на мить

охоплювали собою все, нетривким потопом світла єднаючи і небо, і море, і надбережжя.

Якось випало хлопцеві так, що не довелось йому чути цього літа, як воно гримить, десь розминувся його комбайн з Іллею-пророком, з його небесною колісницею. Де не бував, у які грози не потрапляв, зблизька бачив електричні розряди, але ніде не чув він таких красивих громів, як у своїй Кураївці! Особливо в дитинстві, на самім світанку життя. Бувало, застане тебе в степу, сховаєшся, станеш і слухаєш із завмиранням серця, як виграє над тобою небесна музика, а дощ ллється та ллється на зелені поля. В оті сині ночі, коли, здавалось, повітря виповнюється здоровою свіжістю, наснажується силою, хліб краще росте. Але й гримить не завжди однаково.

Зараз, після тривалої спеки та суші, у хмарах гуркотіло якось залізною, грякало, ніби збилися десь там у безладі тисячі порожніх цистерн.

За О. Гончарем

163 слова

34. Свято першого снопа

І ось він настає, цей день. Музикою починається, співом. Уся Кураївка висипала в степ на свято першого снопа. Люди вбрані у святкове, світяться радістю обвітрені обличчя степовиків. Стоять пшениці, посихлялись важким колоссям, гарячим духом сонця, духом самого життя віє від них.

Дівочий хор у барвистих стрічках стоїть на дощатім помості, звернувшись лицем до хлібів, співає гімн урожаєві, хвалу праці людській. Справді щастя творчості зазнала Інна, складаючи для хору цю пісню. Ніхто не замовляв, само явилось, само виспівалось, як внутрішня воля душі, її поклик. Усе, що дівчина за ці нелегкі місяці пережила разом з людьми й передумала на самоті, усе, чим тривожилась, чого сподівалась, за один ранок розквітло, широко й щедро озвалося до людей. “На чумацьких шляхах, на гарячих вітрах”, – співається в цій думі новій.

Очі дівчини знову, як і раніш, налилися глибоким світлом, знов сяють росяно, каро.

Комбайнери вишикувалися вповдовж лану біля своїх агрегатів,

серйозні, урочисті, поглинуті співом і задумою. І тільки усмішками зблиснуть тоді, коли руки дівочі беруться надівати їм на шию тугі вінки із запахуцого першого колосся.

За О. Гончарем

169 слів

35. Ніч над морем

Уже пізно було, усі порозходились, тільки цикади невтомно січуть.

Схилившись на мур, Інна в задумі слухає тишу ночі, що так ніжно тримає на собі всякий зорями небосхил. Простір моря потемнів, місячна доріжка пригасла. І сам місяць, звернувши на захід, дотліває червоною півкулею за містечком, за пагорбами, де вдень було б видно розлогі плантації виноградників. Не раз Інні доводилось з дівчатами працювати там: цілим училищем, бувало, виходили допомагати в осінніх роботах. У праці на виноградниках дівчина знаходила щось поетичне, бо ж хіба не прекрасно бачити людину, смаглу й веселу, з сонячним гроном у руці? Містечко стояло осяйне, південне, із світлого черепашнику. Удень воно аж очі сліпить, засипане цвітом акацій, виногради в'ються над самими вікнами, бо тінню тут дорожать. За роки навчання Інна встигла зріднитися з ним, з його античною білістю та ракушниковою золотавістю.

Зорі яскравішають, простір моря сповнився темрявою. Хоч, окрім темряви, немає там нічого, дівчина мовби жде чогось: звідти, де ще вчора світилась місячна доріжка, щось може цієї ночі з'явитись.

За О. Гончарем

160 слів

36. Морські простори

Море десь уже близько, але його не видно з-поміж кучугур. Зі степу було видно, а тепер синява морська зникла за сипучими барханами, з молочаями та будяками, що тільки й ростуть у цих пустинних місцях. Сліпучими скалками іскриться пісок, жовтіє молочай, величезний будяк гіллясто розкинувся на кучугурі, мов колючий кактус десь на межі мексиканської пустелі.

Ривок через останню кучугуру – і ось вам море, ось вам його

сінява, тиха, безмежна.

Один-однісінький серед морської рівнини бовванів крейсер удаліні, і, крім нього, ніде нічого: ні паруса, ні катерка. Надбережжя теж пустинне, безлюдне.

Лінивий плюскіт хвиль. Суха морська трава чорніє, де-не-де шелестить під ногами. Дрімота у всьому. Ген-ген по берегу біліє самотня рибальська хатина, де кочує рибальська бригада в сезон лову, але зараз і там нікого не видно. Хіба ж не дивна ця планета Земля, на якій є десь і міста мільйоннолюдні? І водночас є таке тихе узбережжя, де дримає собі під козирком черепиці одна рибальська хатина, та первісні простори моря синіють, та чайка сидить, куняє коло води, біла, непорушна, мов з алебастру.

За О. Гончарем

168 слів

37. Стара хата

Таких старосвітських хатин уже небагато. У нашому селі вона одна-однісінька. З-під стріхи ще куриться сивий дим. На порозі ще сидять діти з кучерявими голівками і з череп'яної миски сьорбають теплу юшку. Під малим віконцем ще цвіте черешня, і радісно гомонять бджоли.

Стін майже не видно. Широка стріха, порósла мохом і зеленою травою. У самі жнива ця стріха виглядає, як хлопська нивка. Цвіте тут синя волошка, червоніють маки, і тихо шелестять колоски жита. Замість комина стоїть чубате лелече гніздо. Двері важкі, скрипкові, з дерев'яним засувом. За дверми, на кілочку, висять торішні посвячені вінки.

Якщо хочете вийти у світлицю, то напевно стукнетеся лобом до старенького одвірка. Ваші очі, що звикли надворі до ясного світла, зразу не побачать тут нічогісінько. Крізь малі віконця, прислонені черешневим гіллям, лиш вряди-годи закрадаються до хати цікаві сонячні зайчики. Аж пізніше ви запримітите зараз біля дверей здоровенну піч, що з усякими грубками, припічками, запічками розсілася на півхати. Широка постіль застелена білим рядном, а копиця з подушок сягає аж до самої стелі.

За І. Керницьким

163 слова

38. Ранок над Прип'яттю

Досвіток хлюпнув на шибки синьо-сивою фарбою. Настя одяглася і вийшла на подвір'я. У прохолодному передсвітанні дрімав сад із розквітлими вишнями. Лише лелеки, що вимостили гніздо на осиці зі спіяною верхівкою, стиха озвалися до старої.

У лузі розлила свої води ріка, умиротворена й весела. Верби та кущі за ніч позеленішали. А там, за лугами, над Прип'яттю, до якої рукою подати, уже хтось настирливо підпалював хмару. І з лугу, і з лісу, що починався за хатою діда Микити, летіло на Настю пташине щebetання, висвистування, голубий перегук і голос ранньої зозулі, що повернулася сюди чи то вночі, чи ось щойно. Ще не встигла струсити із крилець втому, а вже кує, роздає здоров'я древній поліській землі й віщує довгий вік поліщукам.

Настя полегшено зітхнула, усе живе, умите нічною росою, жде сонця. Вона стала лицем до сходу. День її завжди починався з цього: стояла й чекала появи світила. Вона тричі перехрестилася до червоної заграви, з якої викотилося світило, залило червоним півнеба і навіть туман над Прип'яттю, та й рушила в подвір'я.

За К. Мотрич

166 слів

39. Спогад про діда

Коли починалася передосіння пора, я завжди згадувала свого доброго діда: не любив він ранніх осінніх дощів, вони приносили йому неспокій і гіркий смуток. Довго і сумно дивився він у вікно, попихкуючи тривожно люлькою, буркотів. А коли переставали падати дощі, брав мене на свої дужі плечі, виходив з хати і радісно гукав до неба: "Дякую, сонце".

Радощам не було меж. Ми старанно оглядали своє господарство і весело бралися до роботи. Дідо голосно співав, працюючи на городі, а я йшла до квітів. Підв'язувала жоржини і гордо споглядала на село під нами.

Коли дід виганяв отару на полонину, люди бажали йому доброї дороги. Вірили, що восени він приведе назад кожну овечку та ще й бринзою наділить. А потім попрощається і піде до зими у свою стару предковичну хату на горбі, заховається в чекання на літо.

Раз у раз буде розмовляти то з веселою тонкоголосою сопілкою,

то про журбу розкаже своїй скрипці. Лице в діда лагідне і добре. Він був подібний на лісовика-велета із гуцульської легенди, яку все любив мені оповідати.

За Л. Нестеренко-Ланько

167 слів

40. Лелече гніздо

Осінь невидимим пензлем торкнулася Карпат і зачарувала їх своїми барвами.

Зійшла я з автобуса і зупинилась край дороги в гірському селі. Його я ледве впізнала: замість широкої болотяної дороги сірою змією звивався асфальт, а обабіч виростили кам'яні двоповерхові будинки.

Я тривожно дивилася на верхи гір. Там, за смереками, повинна стояти стара букова хата з лелечим гніздом. Йшла поволі вузькою стежиною й не впізнала дороги. Великий дерев'яний місток перескочив на другий берег, наче для того, щоб одвічно дивитися закохано на ріку, яка бурхливо і весело перестрибувала з камінця на камінчик, ловила зайчики сонця і кидала їх берегові.

Спинилася біля мене жінка, упізнала в ній свою тітку, кинулась до неї, і враз стало легше, що я не одна, що буде з ким розділити своє нове життя, яке хочу тут розпочати.

Тітка ще щось згадувала, а я прикипіла поглядом до хати. Похилена, низенька, вона була подібна на предковічну бабуню, що стомилася й присіла на пеньку. Самотнє лелече гніздо сповзло й затрималось на схилі даху. Треба поправити: весною прилетять, як завжди, лелеки.

За Л. Нестеренко-Ланько

168 слів

41. Літні дні

Рудий, сторожко переступаючи лапами, стежив за галасливою зграєю чайок. Ось вони пристали до катера, повнісінького люду. Дітлахи кидали шматки хліба, а птахи на льоту хапали їх.

Човен пірнув під зелене шатро верб у вузесеньку безіменну проточку і вигулькнув на широкому, лискучому від мокрого латаття озері. Озеро аж кишіло всякою живністю. Посередині плавали

гнізда чубатих пістрявих качок, які заклопотано пірнали під воду і подовгу не з'являлися на поверхні. Попід очеретами непорушно стояли білі й сірі чаплі, чатуючи на жабенят.

Обідали за хатою під густою тінню виноградної лози. Біля товстої ноги укопаного в землю попередніми господарями столу Рудий гриз риб'ячі голови. Чоловік завважив, що помідори аж гарячі від сонця, і поклав собі ввечері обібрати грядку.

Листя над головою зненацька стривожено зашурхотіло. Так і є: заходить на дощ. Скwapно пішов до берега, зняв двигун, сховав у майстерні. Вийшов на поріг, покликав: «Рудий, додому!» Собака не відгукнувся. Поглянув угору: тихий дощик сіятиметься до півночі.

Уранці дощу не було, а в траві стояли маленькі калюжки, і в них тьмяно світилися останні зорі.

За А. Гютюнник

167 слів

42. Дідух

Нині ми не можемо уявити новорічного вечора без ялинки. Як же прикрашали на різдяно-новорічні свята помешкання наші предки? Своєрідним заміником нинішніх ялинок був дідух. У кожній оселі на почесному місці – покуті – стояв необмолочений сніп. Його готували під час жнив. Завершуючи косовицю жита чи пшениці, женчики гуртом в'язали жнив'яного снопа. Для цього вибирали найкраще колосся.

В одних випадках дідуха тримали в хаті, доки не обсіються на зиму, в інших – після завершення обжинкової вечері виносили його в комору.

Дідух стояв у коморі до Різдва. Тоді господар, зодягшись у святкову одіж, йшов за колядником, поштиво вносив снопа в хату і прилаштовував його колосся вгору біля кубельця з сіном, що лежало на покуті. Дідуха, як правило, обперізували житнім перевеслом. Дехто перев'язував його ще й залізним ланцюжком, а зверху клав господарське начиння: ярмо, плуга, борону чи окремі деталі від них.

Традиційно святочний сніп стояв до другого дня Водохрещ, після чого його разом з сіном виносили з хати й молотили. Зерно використовували в магічних діях: робили перший весняний засів.

Це був запобіжний та охоронний засіб.

За В. Скуратівським

169 слів

43. Верба і калина

Звідки любов в українця до зелених садочків, звідки його пристрасть оточувати житло дикими деревами і кущами? “Нема України без верби і калини”, – кажуть у народі. Додамо, що немає української землі і без осокорів та яворів, дубів та смерек, буків та каштанів.

З вербових колод майстри видовбували посуд, ночви, човни. Скрізь вербу використовували для різноманітних каркасних переплетень, будівництва кошар, кліток. Огорожі з верболозу стали характерною прикметою придніпровських селищ.

Здавна верба на Україні вважалася священним деревом. Шостий тиждень Великого посту називали Вербним. На цьому тижні в церквах освячували вербові гілочки. Їх втикали в кутках ниви, з якої прагнули одержати багатий врожай. Вербою скурювали хату, її клали у воду, у якій купали дитину, вербовий настій пили, щоб не боліла голова.

По всіх українських усюдах цвітуть калинові кущі. Саджали їх біля колодязів, щоб вода була здоровою і смачною, поруч із застільними вікнами відразу після завершення будівництва оселі. На початку зими, коли в сірих холодних сутінках журилися села, червоні грона калини звеселяли серця селян, наповнювали їхні душі спокійним чеканням світлих змін.

За В. Супрунечком

167 слів

44. Видатний історик

«Огрядний крутоплечий грамотій із запорозькими вусами, кремезнющий характерник», – так в одному зі своїх романів описує Дмитра Яворницького письменник Олесь Гончар.

Справді грандіозний внесок зробив Яворницький, цей видатний науковець і популяризатор наукових знань, невтомний збирач історичних пам’яток, в українську культуру.

Захоплення молодого науковця історією козацтва привернуло

увагу чиновників – ревних оборонців царського уряду. Тисяча вісімсот вісімдесят четвертого року Яворницькому заборонили досліджувати українську історію, а потім взагалі вислали до Ташкента.

Відбувши вислання й оселившись у Петербурзі, історик зблизився із земляками з України. Щосуботи на товариських зустрічах, де жваво обговорювалися події з історії України, Яворницький як історик та етнограф розповідав про свої дослідження з історії Січі. Цими розповідями він запалював серця молодих українців на відображення багатющої історії рідного народу.

Якось Дмитро Яворницький познайомився з видатним художником, уродженцем містечка Чугуєва на Харківщині – Іллею Репіним. Той саме працював над картиною про запорожців. Із власної колекції історик передав митцеві деякі атрибути козаччини і навіть погодився позувати для образу козацького писаря. Пошукам української старовини Яворницький присвятив усе життя.

За А. В'юником

160 слів

45. Професія вчителя

Учителі існували в усі часи, кожна доба по-своєму ставила вимоги до педагогів. У родових общинах цю функцію виконували старійшини, які передавали мудрість молодим. Тоді голова роду був вихователем, наставником, порадником у життєвих питаннях. Підготовка до соціального життя, розвиток особистості – це головні завдання сучасного вчителя. «Найбільш важливим явищем у школі, найбільш повчальним предметом, найбільш живим прикладом для учня є сам вчитель», – стверджував один мудрець.

Щасливі ті учні, яких навчали обдаровані учителі. Це талановиті майстри своєї справи, чиї уроки й повчання закарбувалися навіки в пам'яті випускників. Справжній учитель той, якого люблять вихованці всією душею, незважаючи на його строгість. Усе життя віддати вчителю не просто, тому що фах учителя не назвеш легким. Усі професії, пов'язані з людьми, вимагають великих зусиль, а школярі потребують особливої уваги. Учитель формує цілі покоління, хоча діти зазнають впливу й інших авторитетів: батьків,

однолітків, друзів.

Одне із найважливіших завдань учителя – зацікавити учня своїм предметом. Поганий учитель подає істину, гарний – учить її знаходити. Така методика навчання вимагає планування і підготовки до занять, постійної самоосвіти, високої організованості, урешті-решт і любові.

За Г. Дуваровою

168 слів

46. Інтелігенція та держава

Влада, ринок, вигода. Ці поняття стали прикметним складником нашого сьогодення. Видається, відступили на другий план проблеми духовного розвитку та його головного структурного компонента – інтелігенції. Можливо, це виправдано вимогами часу. Але чи виправдано відсувати на околиці інтелігенцію, без якої не буде ні освіти, ні мистецтва, ні культури?

Наша епоха, господарство і культура вносять корективи в ціннісні орієнтири, що змушує кожну мислячу людину переглядати своє ставлення до дійсності. Проте є речі, котрі назавжди залишаються в житті народу, без яких він не може існувати, – мораль, історія, культура, мова, духовність. Творцем і носієм цього надбання була і є інтелігенція. Історія тільки підтверджує й увиразнює її визначальну роль у становленні і формуванні нашої держави. У чому вона полягає? І народ, і влада не можуть існувати без держави, яка об'єднує націю. У свою чергу держава не може жити без національної ідеї.

Водночас національна держава не може існувати без національної освіти, у середовищі якої й плекається національна самосвідомість. Національну самосвідомість формує національна інтелігенція, творча діяльність якої продукує науку, знання, мистецтво, культуру загалом.

За В. Кременем

165 слів

47. Люди високої ідеї

Інтелігент – це представник інтелектуальної діяльності, людина високої ідеї, яка присвятила себе турботам про суспільну справу,

служінню правді, істині, справедливості.

В останні роки альтернативою інтелігенції стало поняття «інтелектуал». Це слово увійшло в словники французької мови в дев'яності роки дев'ятнадцятого століття. Воно визначає професійний склад активно діяльної частини суспільства. На відміну від інтелігенції, інтелектуали переважно роз'єднані між собою, їх меншою мірою турбують проблеми народу, занепад моралі чи розквіт духовності.

Для України характерним є тлумачення інтелігенції як певної сукупності людей, достатньо освічених, котрі професійно займаються розумовою працею, внутрішньо орієнтованих на дотримання принципів морально-етичного кодексу. Інтелігенція є творцем і носієм ідей, на основі яких розробляється стратегія розвитку суспільства.

В історії перемагає та спільнота, яка добре опанувала науку накопичення, удосконалення, поширення та передачі відповідних знань, навиків і вмінь. Усе це є справою інтелігенції. Задоволення саме цієї потреби й формує інтелігенцію. Адже тільки інтелігенція може впоратися з окресленими завданнями. Передусім – через освіту. Обов'язок інтелігенції – бути творцем, носієм і поширювачем ідей інтелектуалізму та патріотизму у всьому багатстві цих понять.

За В. Кременем

162 слова

48. Освіта та інтелігенція

В інтелектуальній діяльності особистість розвиває свій таланти, аби реалізувати його з користю для себе, Вітчизни і всього людства.

Наука, знання, способи здобування, передачі та поширення знань є складниками освіти. Очевидно, що освіта, як і культура, є полем безпосередньої діяльності інтелігенції. Адже нове знання завжди народжувалося в середовищі інтелігенції: учених, мислителів, інтелектуалів, письменників, художників. А в сучасному світі добробут, нерозривно пов'язані з ним безпека і надійність держави ще більшою мірою визначаються науково-технічними можливостями та інтелектуальним потенціалом країни, якістю життя людей, рівнем демократії, правосвідомістю та розвитком

суспільної моралі. Важливою умовою збереження і продовження цієї традиції є, крім усього іншого, правильне викладання історії культури, традицій і особистостей. Інтелігенція – це насамперед особистість, але особистість мисляча.

Інтелігенція є творцем смислів та ідей, носієм неспокоїної, завжди тривожної свідомості, яка спонукає народ, маси до творчості, руху, діяльності. Ідейність – спосіб її не просто служіння соціальним, культурним, політичним, економічним ідеям, а життя ідеєю, як жив ідеєю думання й пізнання світу серцем Григорій Сковорода, ідеєю боротьби за долю України – Тарас Шевченко, ідеєю краси людини – Леся Українка.

За В. Кременем

166 слів

49. У передмісті

У передмісті котеджі стоять негусто, без загорож, на чималій відстані один від одного, а вуличка між ними вся в розкішних, охоплених багрянцем кленах. Ми ніби потрапили в якийсь тунель з багряного листя й тихого сонця. Бензоколонка притулилась край великого парку, що, можливо, далі переходить у ліс, уся земля попід деревами всуціль устелена яскравим килимом опалого листя. Ми, зупинившись осторонь, розглядаємо могутні дерева, їхні крилаті, наскрізь просвітлені сонцем шатра в цих ранніх, тілесно-теплих багрянцях.

У повітрі ще літо, а в парках усе палає. Опалому листю тут не дають залежуватись. Між деревами галявиною посунула спеціальна машина, звихрила цілу бурю листя, здійняла вище себе червоно-багрянку заметіль, а де пройшла – за нею вже ні листочка, знов тільки зеленіє стрижена щітка газону.

Дітвора цього передмістя теж має сьогодні чим клопотатись: упродовж усієї вулички чути дзвінкоголосий переклик, чепурненькі хлопчики та дівчатка згрібають навпроти своїх котеджів листя, пакують його в мішки з міцної мутно-білої синтетики. Діти, нагорнувши кучугуру листя з-під кленів, пірнають, мов з берега, занурюючись у шелестюче листя з головою.

За О. Гончарем

164 слова

50. Шедевр невідомого майстра

Уже починається околиця того міста, куди ми поспішали з досвітку, де в одній із кімнат багатющого тутешнього музею перед нами постане Мадонна. Уявляється нам вона близькою до полотен відомих майстрів, мабуть, відчутна буде в ній школа. Може, постане якраз у свіжості новизни й неповторності. Намальована соковитими, яскравими фарбами на небесно-блакитному тлі, під яблуневою гілкою, обтяженою плодами, хай би хоч віддалено нагадала собою ту нашу Мадонну, що першою відкрилась нам у дитинстві й досі стоїть перед очима кожною своєю барвинкою, виразом, настроєм.

Злилася з малям усім еством, до чогось дослухається й дивиться просто на тебе. У її материнському погляді знаходиш ласку, глибину любові, стриману материнську гордість за своє дитя і ледь вловимий смуток якоїсь, тоді нам ще не зрозумілої тривоги.

З виду смаглява, наче пригоріла десь від близького полум'я, а тло все таке ж чисте, небесне, як і на тій порцеляновій, що ми колись бачили в художника і що була обкинута зверху ще й наївним віночком із синіх волошок, наче сплетених котроюсь із наших дівчат.

За О. Гончарем

164 слова

51. Романова пасіка

Зовсім недовго вранці працює художник, а потім піде колодязь із журавлем малювати або дивитись, як Роман порастає біля вуликів.

Бджолине поселення трохи аж схоже на нашу слободу: вулики стоять, мов хатки, чепурненькі, в усяку пору повні життя, оповиті духом таємничості. Рай! Медом і сонцем на пасіці пахне все літо. Тільки день починається, бджолята вирушають звідси в степові мандрівки. До найдалших квіток летять за солодкими росами, за нектарами. Навіть із будяка добудуть медвяну росичку і з тихим золотим гудінням понесуть її понад житами до своєї бджолиної слободи.

На Романове замовлення художник пофарбував йому вулики в ясно-синє, брав щіточкою блакить просто від неба і, фарбуючи, примовляв: «Вічно будуть, не злиняють – небо ж не линяє!». Так і

стоять синенькі, а на одному з'явився ще й гостровусий козак Мамай, що ніколи не спить. Він на пасіці, як у дозорі, оберігає бджолу від злого ока. Художник намалював його понад замовлення.

Чимось зійшлися мандрівник і господар. Сівши на призьбі, неквапом гомонять про дивовижно мудрий бджолиний уклад життя, про закони та звичаї цих створінь.

За О. Гончарем

167 слів

52. Степова хата

Того дня постала очам степова доріжка, що світилася нам колись червоними яблуками, розкладеними на стовпчиках. А серед степу, у тому ж самому вибалку, хутірець тополями вигнався, стрункими, високими, як тоді.

Табір як табір: поміж тополями просторе подвір'я, самохідні комбайни, чекаючи жнив, вишикувались, мов для параду. А далі, спускаючись аж у вибалок, біліє цвітом весь обкипілий садок! Тихий, повен сонця, і бджола десь у суцвітті гуде.

Чи не сниться нам бджолиний віолончельний цей гул і сонцем залите святкове тихе цвітіння, таке тихе, що й пелюстка не впаде? І ніде нікого. Лише ластівки змигують, прошивають подвір'я сюди й туди, десь у них гнізда під навісом і під хатою теж. Хата – це цілий будинок, удвічі більший за ту оселю, що колись стояла на цьому місці й привітно впускала нас, засніжених, коли ми приходили вдосвіта сюди щедрувати. Тільки вікнами й ця повернута до слободи, до сонця, а вдовж побіленої стіни аж на край хати тягнеться квітник. Ціле літо тут палахкотітимуть яскраві троянди: червоні, як жар, незрівнянні жовто-золотаві, цвіту сонця, з цілою гамою відтінків.

За О. Гончарем

169 слів

53. У степу

Господар показує нам своє таборище. Постануть перед нами й величезний телевізор у кутку, і вишикувані в шафі томи енциклопедії, що їх сторож нібито підряд усі читає, і чепурно застелені ліжка, де в негоду ночують зморені працею люди.

Оглядаємо все: і садок, що розбуявся, де смаглява краса чиясь зустрічала в росі світанкову зорю, і відроджений ставок, і колодязь, що хоч і без журавля, але вода в ньому з дубового цебра така ж солодка, свіжа, як і тоді. Бджолу послухаємо. Пахощі цвіту вдихнемо.

Вечір спадає над степом, ластівки змигують у призахіднім сонці. Серед саду зупиняємось, серед біло-рожевих, наповнених сонцем та бджолами суцвіть. Не хочеться звідси йти, з усім цим розлучатись. В ім'я чого природа так щедро творить красу? Що за музика всюди бринить? Що за сила тут пробивається крізь саму вічність життя, крізь розмаїття його видозмін?

Бджолята гудуть, гудуть. Усе тут заспокоює душу, пробуджує в ній жагу жити і жити, бути на цьому прекрасному світі завжди. Звечоріло вже. Повітря тепле, запашне. Визорилось небо.

За О. Гончарем

161 слово

54. Бджолині секрети

З давніх-давен бджола вважалася райським створінням. Коли на Благовіщення приходила пора виставляти вулики на бджільнику, дідусі-пасічники казали, що саме в цей час бджоли розкривають соти стільників для заповнення медами перших квітів. У день тридцятого квітня, розмістивши вулики на пасіці, досвідчені бджолярі просили стиха, щоби бджола злітала до моря й принесла золоті ключі від довгожданого літа.

У народі поширене вірування, що напередодні Нового року можна почути розмову тварин. Однак деякі звірі, птахи, комахи наділяються здатністю говорити не тільки у свято, а й у будь-який час. До таких створінь належать і бджоли-трудівниці.

Завдяки своїй множинності бджоли пов'язуються із зірками. На Поліссі на передріздвяну вечерю ворожать по зоряному небу: якщо багато зірок, улітку буде багато бджіл і щедрий урожай.

Медові також надавали певні магічні властивості. На Прикарпатті новонародженому в першу купіль кидали ложку меду, щоб дитині було солодко жити на світі. У Карпатах з лікувальною метою застосовували специфічний мед, зібраний бджолами в посушливе літо з квітів отруйних рослин. Відома була й лікувальна

дія бджолої отрути, її вважали ліками від ревматизму.

За В. Войтовичем

167 слів

55. Веселка

Скільки назв веселки є в українській мові: райдуга, веселиця, веселуха, крайка, краса, дуга.

Кажуть, що веселка – це шлях, яким, за повір'ям, ангели сходять з неба набирати воду з річок. Цю воду вони розливають по хмарах, а звідти вода падає дощем. Від сонячних променів край неба прояснюється і робиться веселим, від того й назва. Усі ті крапельки, що засвічуються світлом одного й того ж проміння, у мить світіння мають одну барву. Така барва й споріднює їх.

У деяких місцевостях вірять, що веселка – це блискуче коромисло, яким черпають з морів воду і зрошують нею поля. Це коромисло зберігається на небі, і по ночах його можна бачити в сузір'ї Великої Ведмедиці, яке тому й іноді називають Коромисло.

За стародавніми віруваннями, у блискавиці люди вбачали змія, як і в дощовій хмарі. Веселка також своєю хвилястою формою уявлялася велетенським небесним змієм. Розкішні барви, якими сяє райдуга, в уявленнях предків були дорогоцінним убранням, у яке наряждається небесне божество. Поява веселки разом із весняними дощами була знаменням відродження природи, приходу літа, благодатного союзу землі і неба.

За В. Войтовичем

169 слів

56. Український вінок

Вінок – символ продовження роду, його квітучості та багатства. Барвінковий вінок, з яким ходять наречена і дружка просити на весілля, кладеться в колисочку її першого немовляти. Для дівчини, яка стає на рушничок, ця прикраса – символ очікуваного щастя. Вінок кладуть на хліб, що має форму кола, і несуть його до батьків молодой, щоб вони благословили свою дочку на шлюб. У давнину нареченому клали на голову вінок із дубового листа.

Звичай плести вінки – це частина ритуалу зустрічі весни або літа. Прощання з весною, з юністю, з молодими літами уособлює звичай

кидання вінків у воду на Івана Купала.

Особливістю обжинкових обрядів було плетіння вінків із колосся, що символізувало завершення жнив. Процесія з дівчиною у вінку із колосків, з обжинковим снопом приходила на подвір'я до селян. При появі господаря і господині дівчина віддавала вінок. У відповідь дівчині давали гроші, бажаючи їй швидше одружитися.

Кожна квітка, кожна стрічка різного кольору, вплетена у вінок, є якимось символом: жовта – сонце, зелена – молодість, блакитна – небо, вода, коричнева – земля, фіолетова – мудрість, малинова – щирість, рожева – достаток.

За В. Войтовичем

165 слів

57. Писанки

До Великодня в українських хатах встигали розмалювати писанки.

Казали, що в предковічні часи птах зніс золоте яйце, з якого народився весь світ. За легендою, писанки принесли людям птахи. Було це дуже суворої зими. Пернаті створіння не встигли вилетіти у вирій та стали гинути. Люди позабирали птахів до своїх осель, відігріли, а навесні відпустили у вирій. Звідти птахи, не забарившись, повернулися, а на крилах своїх разом із чарівною весною принесли дивні яєчка. Відтоді з приходом весняних днів люди почали писати писанки. Вони вірили: птахи знають більше від них, знають таїну життя, бо в собі носять яєчко – символ народження. У писанці зосереджена чарівна магічна сила, наділена особливою святістю приносити добро, щастя, любов та достаток.

Крашанка червоного кольору присвячувалася сонцю й означала радість життя, для молодих – любов та надію на одруження. Жовтий колір присвячувався місяцю й зіркам, а в господарстві означав урожай. Блакитний колір присвячувався небу, повітрю, а значить здоров'ю, зелений – весні, воскресінню природи. Бронзовий означав плодючість та багаті дари землі.

Трикутник завжди символізує три стихії – воду, повітря й вогонь.

За В. Войтовичем

167 слів

58. Рідна вулиця

Вулиця Чигиринська тяглася понад берегом Кременчуцького водосховища на всю довжину міста. Над нею звисали порослі кручі, обліплені різними будиночками на куценьких терасах. Як і належить українській оселі, будиночки стояли в оточенні яблунь, груш, вишень, старих кущів. Усе це, коли дивитися знизу, нагадувало гірське містечко десь у Криму, на березі моря. І важко було повірити, що там, угорі, за кручами, розляглося на рівній, як стіл, площині місто зі струнками, наче шнуром одбитими, вулицями, розпланованими ще в давні часи. Уранці-рано і ввечері на Чигиринську згори падав суцільною лавиною безугавний шум міста, здавалося, що там клекоче розпалена з ночі якась гігантська піч. Удень же місто мовби відступалось од Чигиринської, і тоді тут залягала звичайна сільська тиша, розцяцькована сокотанням курей, кукуріканням півнів, гомоном птаства в густо перехрещеному гіллі дерев. З настанням літа вся Чигиринська, і будиночки на крутих схилах, і місто аж по самі робітничі селища густо нашпиговувалися відпускниками, яких вабила з усіх усюд м'яка Дніпрова вода й давно вже не дешеві овочі й фрукти з місцевого базару.

За В. Захарченком

164 слова

59. Сонечко

Усі знають цього маленького круглястого жучка. Його надкрилля червоні або жовті, з чорними або білими плямками, рідше – чорні з червоними. Найпоширеніший вид – це семикрапкове сонечко.

Якщо до сонечка грубо доторкнутися, то воно підібає вусики й ніжки і завмре. Полежить хвилину-другу, ніби мертво. А потім витягне вусики, заворушиться, поповзе.

Яскраве забарвлення – це його вивіска, а написано на ній: «Не чіпай мене, вельми несмачно». Птах скуштує раз-другий і більше не зачепить, запам'ятає плямистого несмачного жучка.

Вигляд у сонечка наймирніший, насправді ж це хижак і ненажера. Пожива багатьох сонечок – попелиці. Кепсько їм доводиться, коли на них нападе сонечко. Йому треба багато їжі: за день воно з'їдає сотню, а то й більше попелиць.

Восени, коли похолоднішає, сонечко шукає місця для зимівлі.

Заповзає воно під кору пеньків, ховається в моху, під опалим листям. Цієї пори воно летить і в кімнати. Восени повсякчас бачимо сонечко на вікнах.

Ненажерливі сонечка – чудові захисники наших полів, садів і городів. Попелиці шкодять рослинам, а сонечка знищують попелиць. Пустити в сад чи на город сотні сонечок – корисне діло.

За І. Можейком

167 слів

60. Букети з живих квітів

Ми не знаємо, чи прикрашали букетами своє помешкання наші далекі пращури, а от епоха Відродження у витворах літератури та мистецтва подарувала нам багато згадок про нього.

Спершу люди надавали перевагу невеличким букетикам, їх носили в петельках або прикріплювали до корсажів. Для них добирали головним чином духмяні рослини: лаванду, розмарин, гвоздику і навіть кріп, тмин, петрушку, що мають, як відомо, стійкий аромат. Ароматні рослини були в той час дуже модні! Вельможі за величезні гроші купували екзотичні квіти лимонів, апельсинів, гарденій. Ними прикрашали бальні плаття та костюми.

Поступово в моду ввійшли великі букети. Їх ставили у вази або корзини. Наприкінці дев'ятнадцятого століття мода змінюється: до букетів починають додавати різні трави, пальмове листя, пір'я. Сучасний букет дещо успадкував від букета минулих сторіч, але набув і нових рис, властивих нашому часу.

Мода вимагає, щоб букет складався з непарної кількості квітів, щоб їх було небагато і стояли вони вільно, невимушено, природно. Український букет знаний притаманними лише йому ознаками. Він має виразну форму, крім того, він підкреслено яскравий, об'ємний, насичений квітами та рослинами.

За С. Приходько

167 слів

61. Секрети букетів

Для сучасного букета придатні і культивовані, і дикорослі квіти: лісові, польові, степові. Квіти, весняні, літні чи осінні, й становлять основу букета. Для нього можна використовувати також кімнатні

квіти й декоративно-листяні рослини.

Важливим складовим елементом букета є його доповнення. Це різноманітне листя, пагони, суцвіття, які слугують наповнювачем букету. Таке оздоблення підкреслює красу, ніжність квітів, ніби пов'язує їх з вазою.

Щоб букет був гарний і довго лишався свіжим, зрізають квіти, додержуючись певних правил.

Зрізати квіти слід уранці, коли сонце ще не дуже пече, вибираючи ледь розквітлі або напіврозкриті пуп'янки. Зріз треба робити навскісний, такий зріз має більшу всмоктувальну поверхню, зрізати квіти треба дуже гострим ножем, а не ножицями, які дуже мнуть стебло. Деякі квіти, наприклад хризантеми, азалії, краще ламати, аніж зрізати. А от у флоксів, жасмину, бузку кінчики стебел треба кілька разів розщепити ножем або навіть розбити молотком. У зрізаних троянд також краще розщеплювати стебло, але бажано робити це у воді. Соковиті стебла маку, жоржин, півоній варто потримати над вогнем, тоді зріз не запливатиме соком. Усе це продовжує життя квітів.

За С. Приходько

168 слів

62. Складаємо букет

Починаючи складати букет, обов'язково подбайте про вазу, тримачі, палички й дрiт, щоб підв'язувати стебла квітів, камінці, різні за формою, забарвленням, розмірами для створення композицій. Якщо ви все, що треба, приготували, можете братися до роботи. Квіти, які ви зірвали чи зрізали, слід розібрати. Робіть це в затінку або в кімнаті, щоб вони не так швидко в'янули.

Розкладіть їх за видами та кольорами: червоні – окремо, жовті та жовтогарячі – окремо. Ці групи квітів створюють теплу гаму кольорів. Квіти блакитні, сині та фіолетові складають групу холодних кольорів, а білі та блідо-рожеві становлять нейтральну групу. Коли ви почнете компонувати букет, не забувайте, як треба поєднувати різні групи кольорів. Не переобтяжуйте букет квітами холодних тонів, бо тоді він виглядатиме сумним, темним. Але й занадто велика кількість квітів яскравих, теплих кольорів справить враження палаючого вогнища, у такому букеті важко буває

розрізнити, де яка квітка. Тому врівноважуйте кольори: беріть дві третіх кількості квітів яскравих і третину холодних. Їх до того ж можна доповнити нейтральними за забарвленням квітами й кількома зеленими пагонами. Це створить певну гармонію кольорів у вашім букеті.

За С. Приходько

171 слово

63. Пам'ятник любові

Ще на початку минулого століття наша країна була багата пишними мастками з золотоверхими церквами, мальовничими парками й садами. На жаль, не всі з них зуміли вистояти роки безвір'я: їх нищили, навмисне доводили до занепаду, змінювали до невпізнанності. Сучасники мають змогу побачити лише крихітні острівці романтичної й закоханої України.

На честь любимої внучки Наталії назвав свій масток Іван Харитоненко. Дістатися сюди можна просто пішки, насолоджуючись терпким ароматом лісу.

Іван Герасимович придбав ці землі наприкінці дев'ятнадцятого століття. Практично на голих річкових пісках постав чудовий парк і цілий комплекс ошатних споруд, об'єднаних стилістикою модерну. Навіть технічні будівлі дивують красою і незвичністю: водонапірна башта з червоної глини з готичними шпилями та трубами у вигляді драконів, в'їзні ворота нагадують палац, гігантський кінний манеж вражає скляним дахом.

Справжньою перлиною та композиційним центром комплексу є храм, який чудово зберігся у всій красі. Це витвір вишуканого модерну, майстерна стилізація під давньоруські церкви. Різьблені стіни з чудернацькими рослинними орнаментами, рельєфи із зображеннями святих, численні скульптурні вставки виконані з ювелірною майстерністю.

З календаря

161 слово

64. Годинник для малюка

Наш час – це час електронних технологій. Для сучасної дитини життя без телебачення і комп'ютера вже не можна уявити. Тому

батькам доводиться переглядати ті програми, які подобаються їхній дитині, аби не втратити контакт з нею.

Телебачення виконує роль годинника в житті дитини, оскільки вона ще не має відчуття часу. Кожна програма для неї асоціюється з певними подіями: батько йде на роботу, пора йти на прогулянку, час лягати в ліжко тощо. Регулярність телевізійних програм сприяє виробленню часу.

Зазвичай вважають, що маленька дитина живе сьогоднішнім днем і для неї не існує минулого та майбутнього. Приблизно до двох з половиною років, коли малюк вже говорить, він розуміє, чим відрізняється вчора від завтра. Іншими словами, поки дитина не починає розуміти мову і говорити сама, вона не має відчуття часу. Однак, практика доводить: малюк таки розуміє, що означає теперішнє, минуле і майбутнє завдяки телевізійним програмам, які чергуються.

Суворі регулярність телепрограм точніша за події сімейного життя: сніданок, обід, вечерю, повернення батьків з роботи. Телевізор може прислужитися у виробленні розпорядку дня дитини.

З календаря

164 слова

65. Романтика Закарпаття

Мальовниче Закарпаття – чудове місце для романтичної подорожі, а надто якщо ви закохані в добу лицарства і готики. Утім, є тут особливе місце, де ви зможете подарувати коханій ціле море квітів. Долина нарцисів неподалік Хуста – справжній діамант закарпатської корони, якою увінчала природа цей благодатний край.

Величезне поле тисяча дев'ясот шістьдесят дев'ятого року стало заповідним. Відтоді щовесни тисячі небайдужих до справжньої краси туристів приїжджають сюди, аби намілуватись цвітінням мільйонів тендітних квітів. Нарциси – провісники весни. Поряд з ними тут збереглися рідкісні види шафрану. Таке диво можна побачити хіба що в Альпах, але там площі квіткової галявини значно менші. Вечірня заграва надає розшитій золотом білій скатертині ніжно-рожевого забарвлення. Повірте, це варто побачити хоча б раз у житті. До речі, це чи не найкраще місце в Україні для освідчення в коханні. Поспішайте, бо сезон цвітіння не триває

довго.

Та Хуст приємно вразить і поціновувачів славної минувшини. Історія цього міста сягає далекого одинадцятого століття. Хуст зачаровує старовинними храмами, але справжні архітектурні шедеври дерев'яної готики чекають на допитливих туристів у невеликих селах обабіч міста.

З календаря

167 слів

66. Степова минувшина

Україна туристична має чимало незвіданих сторінок. Ми навіть не уявляємо, скільки чарівного і прекрасного приховують звичні для нас місця. Якщо ви вмієте дати собі раду на лоні природи, насолоджуєтеся теплом багаття й затишно почуваетесь в туристичному наметі, запрошуємо вас до безкраїх українських степів.

Український степовий природний заповідник – невеличкий клаптик первозданного полинового степу, який кілька століть тому простягався на п'ятсот кілометрів від Азовського до Чорного моря.

Сповнений терпкуватих, медвяних і пряних ароматів, розфарбований, наче веселковим дощем, усіма барвами природної палітри цей прадавній степ пам'ятає скіфські обрядові багаття, зборища гордих і зухвалих амазонок, звитяжні подвиги сарматів. Згідно з легендою, саме тут відбувався відомий з літописів бій на річці Калці, у якому загинула дружина князя Данила Романовича, захищаючи свої землі від монгольських набігів. У пам'ять про це на краю заповідника височить кам'яний хрест.

Красу і багатство місцевої флори потрібно побачити на власні очі. Щодо тваринного світу, то обережна лисиця навряд чи захоче зустрітися з непроханим гостем. Проте вас неодмінно привітає володар мовчазних гранітних брил – гігантський чорний крук.

З календаря

164 слова

67. Тернопіль

Осінь – щедра пора натхнення й ніжного суму за барвистим літом. Правда, жовто-червона палітра не менше надихає

романтиків, аніж яскрава зелень. Вирвіться на вихідні в невелику подорож до Тернополя. Місто вдало поєднує в собі спокій і жвавий рух, аристократизм і сучасність, європейську легкість і старовинну монументальність.

Це галицьке місто бере початок із шістнадцятого століття. Тисяча п'ятсот сорокового року польський король видав грамоту на володіння землями магнату Яну Тарнавському. Утім, польському феодалу не дуже зраділи галичани, які вже кілька століть були повноправними господарями власних земель. Тож насамперед Тарнавському довелося збудувати в тих краях міцний палац з високими кам'яними баштами і підйомним мостом, оточений глибокими ровами. Ця фортеця обороняла польських магнатів не тільки від татар і монголів, але й від непокірного місцевого населення.

Гості міста мають неодмінно побачити середньовічні культові споруди Тернополя. Воздвиженська церква була збудована на фундаментах храму часів Данила Галицького. Радимо також завітати до міського парку імені Тараса Шевченка й гідропарку: оправлена чистим золотом листя, прозора блакить озер – неперевершена ювелірна досконалість природи.

З календаря

161 слово

68. Колискова

Усе починається з дитинства, з колискової. Звідти беруть початок наші турботи й радощі, смуток і веселість, тривоги та сподівання. І головне – взаємність з життям, зі світом. Адже дитяче слово, ще не зовсім виразне промовляння, помах ще не зміцнілих рученят, перша ота взаємність очищають і душу, і помисли. І щезає до певної міри все гіркотне, наболіле, стражденне.

Тож не забудьмо наголосити, що людина таки починається з колискової, з голосу материнської душі над колискою. Уже тоді, з першої почутої мелодії, ми відчуваємо багатоголосся життя та світу.

Колискова – це душа, яка ходить навшпиньках. Почути її кроки можуть лише ті, хто вміє слухати, хто свято вірить у любов. Як і сповідь матері над колискою. Коли вгамовуються, стихають людські чвари та незгоди, коли натруджена вечірня чи вранішня

земля дихає безгомінням, коли помислам і надіям відкриваються простір і небо, а світ стає милосерднішим, ближчим до серця, тоді в серці матері народжується пісня, тоді над колискою вона щемно, тремтливо та ніжно виспіває свою незглибиму душу. Тож навчимося слухати незрадливу материну сповідь.

За М. Сингаївським

164 слова

69. Сергій Корольов

Розвиток ракетної та космічної техніки й початок космічної ери в історії людства світ пов'язує з ім'ям академіка Сергія Корольова. Його сприймають як представника російської науки, але мало хто знає, що цей славетний учений – українець. Свою належність до нашого народу він засвідчував власноручно, заповнюючи анкету під час вступу до Київського політехнічного інституту.

Сергій Корольов народився в Житомирі, навчався в Одесі, Києві, Москві. Працював на наукових посадах у Москві. У той час він розробив низку оригінальних конструкцій. Особисті контакти з Костянтином Ціолковським, вивчення його праць з ракетної техніки та теорії міжпланетних сполучень сприяли початку фундаментальних досліджень молодого вченого в цій галузі. Загалом Сергій Корольов розробив багато проектів керованих ракет, ракетопланів, геофізичних ракет, ракет-носіїв.

Сергій Корольов – найвидатніший конструктор ракетно-космічних систем, які забезпечили дослідження космічного простору. Саме він створив перший штучний супутник Землі, який започаткував розвиток космічної ери, а також космічний корабель, на якому Юрій Гагарін уперше реалізував сміливу мрію людства – політ за межі атмосфери, а Олексій Леонов здійснив перший вихід у відкритий космічний простір.

За В. Горбуновим

161 слово

70. Павло Чубинський

Недалеко від Києва, на мальовничому хуторі, у родині Чубинських підростав допитливий і жвавий хлопчина Павлусь. Життя його мало чим відрізнялося від життя інших сільських

хлопчаків, його ровесників.

Павло водив дружбу з простими хлоп'ятами. Таке спілкування з незаможними дітьми збагачувало його новими знаннями про народну творчість. Коли Павлусь підріс, у нього виникло бажання чимось віддячити своїм добрим друзям. Невдовзі він організував своєрідну початкову школу у своєму домі, де навчав хлопчаків читати й писати. Так будинок Чубинських перетворився в осередок просвіти й милосердя.

Немов у море, пірнав Павло Чубинський у народну стихію. А цікавило його все: весілля, вечорниці, ярмарки. Частенько він допомагав людям і як юрист, бо ж чимало в Україні було знедолених.

Та не всім до вподоби був цей дивовижний, непосидючий чоловік. І аж на сім років відправили його на заслання. Але не врахували вони одного, що залишилися на Батьківщині його душа, його друзі, його пісні. Одна з пісень викликала особливу лють його недругів. Пісня згодом стала нашим національним гімном – «Ще не вмерла Україна».

З енциклопедії

163 слова

71. Майбутній автор космічних кораблів

Сергій Корольов приїхав до Києва з Одеси, де його мати викладала українську мову і літературу в школі. До Київського політехнічного інституту його спочатку не приймали: мав тільки-но шістнадцять років. Та завдяки довідкам, у яких значилося, що він працював лектором і має схвалений проект планера, його все ж таки зарахували. З першого ж дня перебування в інституті Сергій записався до планерного гуртка. Його майстерня містилася під сходами в центральному вестибюлі інституту. Юнак подав свій проект планера. Але для його будівництва потрібні дорогі матеріали: і якась особлива карельська сосна, і англійський лак. Де взяти грошей? Адже Корольов навіть стипендії не отримував. Жив з репетиторства. Та ще рано-вранці продавав газети. Іноді збирав сушняк у Святошинському лісі й носив на базар. Цього вистачало на харчі, але не на планер.

Та він домігся-таки свого. Саме тоді Київська кіностудія вивісила

оголошення: потрібні сміливці, які під час зйомок фільму «Трипільська трагедія» могли б стрибати з високої кручі в Дніпро. Стрибав Сергій дванадцять разів і таки заробив гроші на планер.

За С. Плачиндою

162 слова

72. Романові яблука

Був у садку куток, повитий особливою таємничістю, доступний, мабуть, лише бджолам та сонцю. Там, поблизу ставочка, що його дядько Роман викопав власними руками, росло кілька дерев, чимось йому найдорожчих, і з-поміж них одна яблунька, видно, й зовсім рідкісна, про яку він сам говорив з помітним хвилюванням: «Ось ота нам повинна вродити». Тож і ми щоразу поглядали від колодязя в той бік зацікавлено, усе ждали, доки вона вродить. І аж якимось внутрішнім трепетом були ми пройняті, коли одного літа помітили, як звідти, з-поміж яблуневого листя, починає проглядати щось наче живе, сміється червоною щічкою, ні на які інші плоди не схоже, справді ніби рососою та зорею вмите! І ось настав наш час!

Від Романових яблук на стовпцях польова доріжка змінюється невпізнанно: сіра, буденна, у пилюці, вона стає зовсім інакшою – лежить між стернями вже весела, святкова, уся просто засвітилася від тих яблук!

Перед тим, як зовсім зникнути за пагорбом, дядько Роман затримується, обернувшись, якийсь час дивиться на дорогу, уквітчану яблуками. Весь степ сьогодні наче повен радості, повен серпневого світла й простору.

За О. Гончарем

168 слів

73. Рай земний

Червоний мак, сині волошки, рожеві левкої, айстри фіалкові, білі, темно-рожеві – такий різнобарвний килим розстелився перед домом і блищав, усміхався назустріч небу, назустріч сонцю.

Учорашньої зливи вже мов не було. Сонце висушило блискучі сльозинки, які ще ранком котилися по пелюстках і по листячку, по різнобарвних голівках квіток, по зелених гілках вишняка та яблунь. Воно цілувало землю жагучими поцілунками, промінням, висушило

ріки, озера дощових сліз. Заблищала, запишалася земля й усміхнулася йому вдячно. Червоніють-блищать уміті рясним дощем яблука, синіють сливки, піднімають жадібно до сонця свої пишні голівки айстри. Зелена травиця здається зовсім свіжою, де-не-де тільки порозкидано жовтогарячі плями серед її зеленого килиму. Блакить неба злилась із зеленню в очах Петра, блиск сонця засліпив йому очі. Зворушливо закликали до себе розчинені змережаними завісами віконечка будинку. І здалося йому, що все навкруги радісно заспівало, засяяло.

«З якого пекла до якого раю я потрапив!» – схвильовано мовив Петро раптом і, знесилений, опустився на стілець біля ганку, закривши обличчя руками.

На столі перед ганком на таці височіла купа червоних великих яблук.

За Н. Романович-Ткаченко

163 слова

74. Жнив'яна пора

Після теплих літніх дощів хліба налилися колосом, пополовіли, а десь за тиждень взялися бронзою. І завирувало, заграло жовтогаряче море навкруг села, хлюпаючи золотими хвилями колосків у сади і городи.

Пахощі зрілого хліба особливо були відчутні вечорами, коли спадала спека і настояне на колосках повітря розтікалося селом.

Вечорами в хлібах захлиналися п'єрепели, ніби прощалися з житами і пшеницями, перекочуючи з виводками в гречкі і пр'оса. Поступово вгамовувалося жайвороння, і тепер зрідка можна було почути заливчате щебетання, яке не вгавало весною. Нині співали здебільшого пташата, перехоплюючи в батьків премудрість співу і легкість крил.

Пора косити! Переповнена зрілим материнством, зітхала земля. Чутливе вухо хлібороба, який успадкував від своїх прадідів усі голоси, усі зітхання і шепоти землі, вловлювало оте земне благання. І руки, які колись свербіли до коси, тяглися до штурвала комбайна.

Сьогодні рано, до схід сонця, селяни вирушили на жнива. Виїхали трактори й комбайни, порушивши ранкову тишу урочістим рокотом. А незабаром поле сповнилося тим гулом і шерехом

скошених хлібів. І там, де ще годину тому стояли мільйони настовбурчених вусатих колосків, полягли свіжі покоси.

За І. Цюпою

170 слів

75. Степове різнотрав'я

Край дороги доцвітали прижухлі мальви. Тільки на вершечках ще вогнисто палали пелюсткові дзвоники. Ліворуч лежали стерні, які від дощів посіріли, лише молодий бур'ян скрашував своїм зелóm їхнє смеркання. Праворуч вигрівались під сонцем засіяні озиминою поля. Молоді сходи рожево-зеленавим пушком вкривали землю, ще не замкнувши рядків. І було дивно на початку ранньої осені бачити оце юне проростання, яке сміло готувалося зустріти зимові холоди й морози.

Поблизу балки, де врúнилися молоді сходи озимини, виднілась на чималій загінці залізна огорожа. До неї тягнулись дроти від електроліній, що крокували полями на сталевих опорах. Вигоріли за літо трави, стали бурими. Ковилá вицвіла на сонці, поблякли, злиняли полини.

Мабуть, ні одна трава у світі не викликає в душі людській такої нерозгаданої бентежності, як полин. Сизий, як дід, різьблений, ніби із срібної фóльги, з дивним візерунчастим лістом, з цупким дерев'янистим стеблом, з буйним розгалуженням сивого віття, полин водночас має дивне буре коріння, яке глибоко входить у землю. Той корінь вічний. З року в рік він дає життя молодим пагонам, які сказано рвуться з глибин, обходячи сухе бадилля.

За І. Цюпою

170 слів

76. Василь Сухомлинський

Далеке українське літо прилетіло й зашуміло у Василя Олександровича над головою в бентежних кронах беріз, навіяло незабутні картини.

Тихе, заховане у вербах і калинових куцах село Василівка на Полтавщині. Його рідне село. Простора школа з великими вікнами. Сонячний клас знаний і любий йому, як рідна хата. Двадцять пар дитячих очей дивляться на нього допитливо й ждуть, що їм скаже

оцей учитель, син тітки Оксани? Він розповідав їм про школу, у якій сам учився, і про село своє, і про землю, на якій вони живуть, і про славу давню й новітню. І діти, може, уперше відчували гордість за те, що вони народились і живуть саме на цій землі.

Після закінчення уроків того першого дня свого вчителювання він пішов з малюками на річку за село. Потім вони пішли в луг, посідали під кущем калини, повирізували сопілкі, училися грати на них, і він розповів малюкам про сопілку, яка говорила людським голосом, повідав дітям легенду про калину, що це не просто дерево, а дівчина-красуня, яку замордували ординці. Діти всім серцем потяглися до свого вчителя.

За І. Цюпою

170 слів

77. Школа

Край села на сонячному косогорі, неподалік церкви, стоїть школа, мурована з червоної цегли, з вогнистим черепичним дахом. Навколо школи в жовтогарячому кипінні осені – ясени й клени, зеленолисті акації ще в літній буйноті, хоч уже бенкетує вересень. Далі, за школою, почорнілі соняшники на дослідних ділянках, прив'яле гарбузове огудиння, зачахлі стебла кукурудзи, заплетені сивим павутинням ранньої осені.

З пагорба, на якому стоїть школа, видно в долині село. Хати під соломою, черепицею, шифером і гонтом розкидані трохи хаотично. Біля кожної – деревця й квітники. У кожній – своє життя, свої клопоти й свої діти. Щоранку топчуть стежини від отчого порога до школи, яка для них теж стала рідною домівкою.

Василь Олександрович Сухомлинський стоїть замислений на подвір'ї школи, поринувши у світ власних думок. Тут має бути сад його мрії. Ось там, на осонні, можна закласти виноградники. А там, де вистрибують чийсь козенята, треба збудувати альтанку і насадити бузку, звідси відкривається такий звабний простір. А тут, ближче до школи, треба закласти теплицю, хоч звучить це й трохи буденно. Діти повинні змалку навчатися вирощувати рослини, дерева й квіти.

За І. Цюпою

170 слів

78. Дивний витвір людини

Слово – то дивний витвір людини. Відтоді, як вона стала говорити і спілкуватися з подібними до себе, на землі відбулося одне з найвидатніших чудес. Слово народилося в праці, як і пісня. Ясність, простота мови – великий дар.

Завдяки слову ми розуміємо одне одного, за допомогою мови творяться великі дива. Без слова не було б ні письменності, ні літератури, ані пісні. Відберіть у людини мову, і вона здичає. І кожна мова по-своєму прекрасна. Вона, мов неповторний самоцвіт, виграє всіма барвами веселки, має своє звучання, свою ваговитість, власну наповненість і нев'янучу красу.

Кожне слово – це ніби діамантова намистінка на величезному разку нашої пребагатої мови. Надзвичайна мова наша є ще таємницею. У ній всі тони і відтінки, усі переходи звуків від твердих до найніжніших. Дивуєшся дорожчості нашої мови: у ній що не звук, то подарунок, усе крупно, зернисто, як самі перли. І справді, інше слово часом дорожчисте самої речі. Кожне слово має свій сенс, свою красу.

Відчуття краси слова облагороджує духовний світ людини ще в ранньому дитинстві. У цьому відчутті – одно з джерел людської культури.

За І. Цюпою

170 слів

79. Сиві полини

Шовковиста ковила викинула ніжні чубчики. Квітував золотистий горицвіт. А на стрімких схилах білим вогнем цвітіння спалахнули дикі колючі терни. Торішні високі будяки стояли настовбурчені й колючі і не хотіли поступатись молодим, що гнали шпичакувате пагіння із землі. Сірі бадилля сяялись насінням, а молоді сизі листочки вже проростали коло торішніх деркачів, розливаючи терпкі запахи полинового трунку.

Чи знаєте ви, як цвітуть полини? Чи бачили ви, як весною на прадавніх могилах чи на старих перелогах квітують гіркі сиві трави? Чи знаєте ви, як після нагрітого сонцем дня встає над полинами сивий дим і млосний чад пливе над степом? І, здається, тоді до вас говорять віки. Озиваються тихим шепотом предивного

євшан-зілля, солодкою трутизною давнини. Може, посіялись вони по всій землі нашій у давні роки козаччини.

Сивий дух полинів, мов той хміль, п'янить і хвилює, приникає щемом у груди. І той, хто вдихне його, стане ніби дужчим від того трунку, від дідизни нашої, від сивої минувшини століть, від полинового сну і цвітіння, від сивого диму і приспаного грому.

Полини! Сріблясті духмяні полини!

За І. Цюпою

168 слів

80. Травень у степу

До чого ж гарно в степу!

Як приємно пройтися серед зелених нив і відчутти на обличчі теплий повів вітру. Як хороше стояти під високим блакитним небом, милуватися хлібами, що скоро викинуть колос.

Тоді і в серці колосяться надії. І сам ти ростеш і хвилюєшся, як жита, набираєшся сили, як вітер, як день, сповнений блакиттю й сонцем. Душа говорила з тепловієм, із житами, із співучим жайворонням, яке вітало піснею з високих блакитних хорів. Степ увібрався в буйну силу, налився зелом і хлюпав прибоєм у далекі небесні береги.

Над землею владарював травень, місяць-чародій, що єднає весну з літом, місяць пташиних пісень і цвітіння, місяць шаленої буйноти трав і любові. Травень видався багатий на тепло й на грози, на дощі й веселки у високому небі, на сонце, що осипало землю золотим засівом благодаті.

А в серце травень вселяв надію на поле в жовтогарячих злитках колоса, в урожайній заметілі жнив, у пахощах свіжих снопів, що селяться в кутку кімнати, на цілий рік зберігши красу і запах степового роздолля.

За І. Цюпою

164 слова

81. На Ворсклі

Над Ворсклою тихий легіт вітру, запах дозрілих трав і ніжний сплеск хвилі. Осокори лопочуть на вітрі радісні, збуджені; верболози перешіптуються над самою водою, і тиша, урочиста

тиша, яка може бути тільки в червні.

Олекса ходив крутим берегом, закидав спінінг, хльоскав, немов величезним батоном, голубу гладінь ріки і без кінця крутив коліщата спінінга, намотуючи волосінь. Риба не ловилась. Та він і не журився з того. Відклав убік вудки і з усього розгону шубовснув у воду.

М'яка, ніжна вода огорнула його тіло. Ніде немає такої води, як у Ворсклі. Чиста, прозора, шовкова. П'ять хвилин побудете в купелі – і ваше тіло стає рожевим і на диво пружним. Якась животворна бадьорість вливається в м'язи. Хочеться плисти й плисти. І при цьому без будь-яких зусиль. Вода тримає вас на голубих раменах, гойдає і пестить, як мати.

Хто не купався хоч раз у Ворсклі, той може пошкодувати. А він, Олекса, виріс на її берегах. Змалку пізнав цілющі купелі, гасав на піщаних берегах. Над річкою шугали ластівки й засипали його щebetом.

За І. Цюпою

164 слова

82. Захід сонця

Вони їхали серед хлібів межниками, путівцями, понад лісосмугами і знову поринали в зелене море пшениць, аж доки не вискочили на круті вали скіфського городища і не зупинились на узвишші.

Стояли на древнім валу, спостерігаючи захід сонця. Увесь небокрай у бік Сорочинців і Миргорода горів дивним палахкотінням. Дві хмарини, що потрапили в той вогонь, були схожі на підпалені в небі собори. Сонце, немов розпечений кулястий дирижабль, осідало все нижче і нижче. Ось воно черкнуло обрій, занурилось за темну лінію виднокола, ще за мить увійшло за край землі наполовину, а за тим тільки червоний диск востаннє блиснув над обрієм і зник потойбіч. Хоч небо все ще палахкотіло на півсвіту, жита й пшениці купались у тому багрянотому сплескові, і молоді, ще не затужавілі, колоски одсвічувались червоною міддю.

Пурпурові спалахи згасали над хлібами. Поволі степ огортали сутінки світлої червеневої ночі. Розімлілі за день дикі трави і квіти сповнювали все навколо м'якими пахощами.

А там, трохи далі, за валами, на незайманих перелогах, випасалися напівдикі коні, гупали коптами в землю, стиха іржали в нічній каламуті.

За І. Цюпою

169 слів

83. Літня ніч

У відчинене вікно струмували синюваті потоки літньої ночі, сповнені пахощами квітів і досягаючих житів. Налита ягодами вишня стиха хиталася за вікном, ніби молода в кораловім намисті.

Ніч була світла. Здавалось, далекі північні сяйва перемістились з-за полярного кола аж сюди, за Полтаву, розсипались голубим інеем.

І раптом Степан пригадав: сьогодні ж і справді біла ніч літнього сонцестояння. Та сама найкоротша ніч. У голубім серпанку купалися хати, сади й високі тополі. І неймовірна тиша залягла навкруги.

Двоповерховий палац культури виступав рожевими стінами з голубої імлі. Ліворуч тьмяніла школа-десятирічка, праворуч – у росах купався молодий парк. Через парк пролягала алея. З обох боків доріжки стояли розвихрені мальви в шуготі пелюсткового цвітіння, подібні до смолоскипів, які горять багряним, рожевим і білим квітом.

Далі висока стіна, викладена керамічними плитами, покритими чорним поливом; на ній – червоні маки, схожі на палаючі жарини. З обох боків мармурові плити, немов сторінки розгорнутої книги із прізвищами загиблих солдатів. Біля стіни три кущі калини. Ранньою весною вона цвіте білим квітом, а восени закипає згустками червоних кетягів, ніби пролітою солдатською кров'ю.

За І. Цюпою

168 слів

84. Маївки

Багато народів світу зберігають споконвіку традицію святкувати початок травня, відзначаючи його гуляннями надворі: у лісі, парку, біля води. Мешканці Стародавньої Індії на початку травня відзначали свято на честь матері природи – богині Маї. Традиція шанувати богиню була й у поляків; сьогодні згадки збереглися у

весняних обрядових піснях.

Такі свята відзначали наприкінці квітня – на початку травня й у давніх греків. Як і сучасне населення України, давні греки старалися цього дня прикрасити свої оселі по-особливому та з ранку до вечора всією родиною та друзями розважалися в саду чи гаю.

Давні римляни починали день співами й музикою на честь бога Сатурна, обливали раз по раз одне одного водою, купалися в річці, прикрашали зусібіч квітами й зеленим гіллям дверей. Шведи з давніх-давен мають красиву травневу традицію – водити хороводи навколо берези. У деяких європейських народів за старих часів була традиція їздити верхи, тримаючи в руках зелені березові гілки.

Багато народів Європи, зокрема іспанці, англійці, зберегли звичай щороку вибирати короля або королеву. Неквапливо з-поміж дівчат і хлопців шукали напрочуд вродливих та достойних, щедро обдаровували квітами й грошима.

З книги «Свята моєї Батьківщини»

170 слів

85. Школа

На початку вересня я відвідав Збаразький район. Був золотий день – срібліло бабине літо. Ширяв, розпросторюючись, дух осені, але земля не відпочивала: уже зеленіла рання озимина. На житньому паросткові висіла велика крапля роси. Її важко було втримувати – здавалося, ось-ось зламається. Та крапля розгойдувалася, розгойдувалася та скапнула. Паросток стріпнувся, мовби оглянувся, і випростався.

Перед нами, серед густих дерев, яких ще не торкнулася прощальна краса осені, видніло в долині село, ліворуч темнів ліс. Цвіли тихі небеса, навколо в синій імлі розлягалися горбасті поля. Над селом височіла нова школа. «Цю школу, – обізвався Тихонович, – ми ставили цілими поколіннями».

Стояла школа на кутку із чудернацькою назвою – Букви, бо жила там неписьменна Настя Буква. На відкритті нової школи були ті, хто тільки мріяв про школу, а тепер вели своїх праправнучок з великими білими бантами. Стара Настя Буква підступила до шкільних дверей, повісила над ними пучечок колосків та кетяг калини і вернулася до своєї школярочки, худенька, чіпка, у білій

хустині й темній спідниці, вигаптуваній білим.

За Б. Харчуком

157 слів

86. Серед степу широкого

Блакитний океан над головою. Золоте море хлібів перед очима. Спекотне сонце і сухий легкокрилий вітерець, що приємно освіжає. Прохолодно-сині озера попереду. Степове безмежжя хвилює, бентежить, забиває дух. Тут дихається вільно й легко: повітря напахчене тисячолітнім ароматом землі, хліба, сонця і квітів!

Тут думається красиво. Тут бачиш далеко-далеко: за видолинками, за зеленими гребінчиками лісосмуг – тремтливе від жаркого подиху степів видноколо. За ним, оповита сизим манливим серпанком, друга смуга обрію. А там, далі, ледь угадуються треті горизонти. Степ велетенськими хвилями розбігається в усі боки. Скіфські кургани, високі козачі могили – величні знаки вічного нашого буття на цій землі.

Сонце вгорі і мільйони сонць на землі, соняшникове поле. І жовтогарячі, у грайливій веселій короні золотавих пелюсток, соняшникові голови, мов радари, звернуті до світла, повертаються за ним.

З-поміж густих малахітових джунглів конопель у видолинку майне блакитна блискавка – степова річечка. А тепло переджнив'я степ бринить від ніжних дзвінких мелодій. У осяйній високості виспіває незримий і найневтомніший співець українського степу – жайворонок. Сріблясті скалочки його мелодій надовго западають у душу хліборобові.

За С. Плачиндою

163 слова

87. Давня земля

Присядьмо на межнику, візьмімо жменю крихкого українського чорнозему. Землисті кристалики, пористі грудочки. Ось вона, наша годувальниця. Найкращий чорнозем, що дає життя, що годує світ.

Скільки перекочувалося по цих золотих рівнинах чужинських розбійницьких ненажерливих орд. Усі вони гострили зуби на цей чорнозем, на його казкові плоди.

А дорога кличе. Поспішаймо до машини, уже сонце височенько.

Ми виїхали зі столиці степів, і шлях стелеться на південь. Туди, у напрямку благословенної Компаніївки, сонячного, напахченого полянами Бобринця. Урешті, цим шляхом можна переїхати весь український степ і влетіти прямо в запилений Миколаїв. Це там, де Інгул, обійнявшись з Бугом, впадає в лиман. Там, де починалася давня перлина степу – казкова Гілея.

Так називався наш край десять тисяч років тому. Гілея – це по-грецькому лісисто. Наші пращури дружили з греками. А ті, завітавши до нашої сторони, назвали її Гілеєю, бо могутні праліси, густі й зелені, шуміли над лиманами і самісіньким Дніпром, тодішнім Борисфеном, та заходили в глибіню степів, де люті тури вільно ховалися у високій траві та дебелих полянах.

За С. Плачиндою

161 слово

88. Видиво

І нараз їй привиділося, що назустріч – тіло до тіла, грива до гриви – летять двоє коней. Вони зринули вниз прямо з холодної надхмарної високості, пропливли на зрожевілому пружі й розтанули аж там, куди вже не сягав затуманений зір.

Те видиво було таким несподіваним, що вона й не встигла пригадати, де вже колись бачила його. Вона могла б поклястися, що тих коней насправді не було, бо взятися їм тут просто нізвідки, хіба що з її пам'яті. Її впевненість, раптово сплеснувшись у душі, одразу ставала важкою і спокійною, як вода у тій криниці, звідки вона пила того далекого й примарного, мов недобачений дитячий сон, дня серед безгомінного степу. Дня, коли, напившись води й утомившись од тиші, вони побігли назустріч гарячим обіймам вітру й вогненным макам, а звідкись із розгінного степу, десь аж із-за обрію, навперехрест їм вихопилися закохані гривасті коні.

Це вже згодом вони лежали долілиць у траві, кожною клітиною свого тіла відчували музику прадавнього степу, і кожен вертав думкою до тих коней.

За М. Слабошпицьким

160 слів

89. Спасівка

На правому березі ріки Самари, яких десять миль від Дніпра, лежало українське село Спасівка. Даремно шукав би хто його в теперішню пору: воно пропало, зруйноване, поросле травною, як багато-багато інших тогочасних українських осель.

Спасівка не відрізнялася своєю долею від інших осель. Так само була подібна своїм зверхнім виглядом до інших осель: такі самі хати з дерева та глини, вкриті соломною або очеретом. Хати стояли рядком віконцями на південь, оточені огородами та садками. Посередині села великий майдан, де стояла невеличка дерев'яна церква.

У тих часах вибирали люди під свої оселі такі місця, які, на їхню гадку, давали б найпевніший захист перед ворогом та в яких можна б знайти найвигідніші умови до життя: отож, недалеко води або над водою, а відтак близько лісу або очерету, де б на випадок татарського набігу найбезпечніше сховатися та втекти від поганської неволі.

Спасівку заложили на тому місці, бо там найшли цілий терновий гай, та й до Дніпра було недалеко, а там росли великі ліси, звідкіля можна було набирати досить дерева.

За А. Чайковським

164 слова

90. Сизий вечір

На поля тихо спускався сизувато-синій шовк надвечір'я. У видолинку матово темніла вода, і верби над нею здавалися табуном птахів, що вийшли на берег. М'яка відтінкова синява і зеленкувата голубавість поміж незгаслими островами хмарин присипляли, заколисували землю і стирали з неї сліди лихоліття. Вона теж куталася в мрійливу голубинь і, здається, радісно тремтіла, що над нею заіскрилися перші зорі, а на ній стрепенулись дівочі голоси. То з далеких полів поверталися старі плугатарі і дівчата-погоничі. Цілий день навихались вони біля коней, понатирали поводями потріскані ручата, понабивали ноги, а все одно пустили пісню про любов. У такий вечір скрадатися б їм до милих, прислухатися б, як у тиші синього надвечір'я б'ється наполохане серце, і вбирати в нього найкращі у світі слова, і вбирати в радісні очі і зорі, і місячне

сяйво, і всю землю, оповиту вечірньою імлою чи, може, туманом кохання.

Утома одразу сплющує повіки, з тіла відлітає частина турбот, воно легшає, перед очима колискою перекинулось небо, і Марко, солодко опускаючись у теплу глибочінь, бачить, як мерехтять великі зорі і поблискує місяць.

За М. Стельмахом

169 слів

91. Неділя

У неділю ранок високий і пишний розпливався над всією зеленню, якою овіяне було село, присипане великими росами. Луна від людських розмов і крику пастушків, від мекання овець та іржання коней, реву волів та корів йшла в поле зо всіх царин села мальовничим звучанням, як і село, пройняте туманом, було кольористе на ранкові фарби.

Кожні груди живої істоти дихали безмежною глибиною супокою і потуги, яка непомітно викликала сонцем з надр землі і переливалася в кожне стебло і в кожне живе серце. Дихали радісно, глибоко і з таким чуттям, яке говорило, що можна дихати ще радісніше, ще глибше і ще тихше, але не треба напружуватися, бо ранок і так переходить у такий прозорий день, що якби хто уважний глянув з-під церкви на небеса, то побачив би там і зорі, і того янгола, який щоранку летить з заходу на схід назустріч сонцю.

Радісний і щасливий день хліборобського відпочинку!

Стежка йшла попід самим ровом, зарослим травою й будяками. А туди, геть-геть аж під ліс, видно було, як красувалися жита і стояли густі зелені пшениці.

За Т. Осьмачкою

170 слів

92. На городі

У понеділок уранці сонця вже було повен двір. І кукурикання, і квокання, і кудкудакання, і пишання курчат здавалося криком сонячного світла. І Гордій, жмурячись, умивався з відра коло криниці. Потім, увійшовши в хату, узяв з мисника маленький глечик свіжонадосного молока і нашвидку випив з житнім хлібом.

Далі, витягнувши сапу з-під лави, пішов на город підгортати картоплю.

Город тягся від межі тієї, що йшла проз двір, до графського лісу. На межі роси було страшно густо. Картопляне бадилля, набубнявіле та цупке від нічної вогкості, широким листям тежгнулося від роси. На городах і далеко за ними на полях перекочувалися купи туману, які відділялися від холодного Тясмину. Усі вони з одного боку були рожеві, бо сонце, розправляючи та вирівнюючи смуги свого проміння, одпихало їх до далеких обріїв і знехотя забарвлювало.

Над Гордієм жайворонки тріпотіли крильцями в сонячному промінні і щебетали. Проміння розбивалося, і ламалося, і летіло Гордієві в чуб, з якого блищало тисячами іскор. Але він цього не помічав і раз по раз струшував цілі пригорщі лапаного та битого світла на землю.

За Т. Осьмачкою

169 слів

93. Місячна тиша

В одчинену браму знов засвітив місяць, і знов смуга місячного світла по стіні непомітно пересувалася, ніби чогось шукаючи. І знов підступила тривога тією стежкою, якою вона приходила до Гордія першу ніч, і скаламутила настрої, піднявши уяву на завжди неспокійні верхів'я юнацької душі. Першим возвісником неспокою був сич. Він прилетів непомітно і, сівши на відчиненій брамі, став кукувалкати. Гордій підвівся і гучно лягнув долонями, аби злякати непроханого гостя. Але нічна прибузда не зважала і кукувалкала далі. Тоді парубок сплигнув з ожереду і пішов швидко до порога. Сич знявся і полетів через яр чи, може, на дзвіницю.

І знов під місяцем білили стіни дому, і білила церква. І знов великий місяць на незвичайно тендітній високості держався такою легкістю, яка може бути тільки вимріяна молоденьким самотнім серцем. І якби прохолода з Тясмину стала виступати, місяць би від неї похилився на своїм прив'язі з-над сонного села ще далі в світ.

І тільки над усіма: церквою, хатами, тополями, вербами, садками, лугами і над річкою – пишно двигтіла зачарована місячна тиша.

За Т. Осьмачкою

164 слова

94. Серед двору

День був теплий і тихий, хоч і не видно було сонця за дуже високими білястими хмарами. Тому дід Гарбуз в одній білій сорочці з розхристаною грудниною біля криниці, під тином, на простеленій сивій попоні сидів і лагодив ремінну шлею.

Серед двору до високого стовпа, на якому стримів ліхтар, прив'язано було чорного осідланого коня. Він то неспокійно крутився коло своєї прив'язі, то знов ставав і гріб копитами землю. Видно, вершник мав швидко їхати туди, відкіля прибув, коли не ввели в конюшню його вороного, яким уже ніхто не цікавився, крім чорного собаки Пірата. Він, виплигнувши на свою будку, підтримуючи рівновагу тіла, опирався правими ногами на правий бік дашка, а лівими – на лівий і пильно слідкував за конем. Щойно кінь починав гребти землю, Пірат ставав на всі чотири лапи і статечно гавкав, ніби змушуючи до спокою. Коли ж кінь переставав гребти і тільки крутився, махаючи нервово хвостом, то Пірат знов лягав животом на гребінь будки і пильно, не спускаючи ні на мить ока з коня, слідкував за зміною його чину.

За Т. Осьмачкою

167 слів

95. Черемош

Віддавна переказують, що до схід сонця злітаються з Чорногори найдужчі орли полоскати дзьоби і крила в бистрині, де зливаються Білий і Чорний Черемоші, несучи водограї, щоб химерними закрутами обіймати задумливі гуцульські гори.

Шумить, нуртує і піниться він, як оскаженілий, розпорошує дрібні бризки, б'ючись об каміння, нестримним плином перекочує через холодні брили, несамовито виривається з тісних скелястих лещат і повільним розливом заповнює низовини, обрамлені ошатною густолистою калиною.

Про що шепочуть шумовійні хвилі? Які таємниці ховає незмовкна мелодія невидимих струн зачарованої арфи? Яку пісню награв вона, де її початок і кінець? Серцем пізнавати її бездонну глибоку печаль і коломийково-грайливе роздолля – така вдача гуцула, що увібрав у свою мову та пісню голос рідної ріки, її барви й вигадливі несподіванки.

Не спинити бунтівливого виру ні в негоду, ні в ясну днину. Жартує і тоскно зітхає він, оспіваний і легендами повитий. Коли доля закине буковинця десь далеко від Карпат, то довго в його душі дзвенітиме зваблива симфонія рідної ріки. Снує одвічну пісню Черемош, а її відгомін наповнює почуттями, яких не змити хвилями часу.

За І. Пільгуком

168 слів

96. Різдво в Карпатах

У зав'южені вікна зазирнули пелехаті зимові дні, приносячи несподівані вісті. Демон колючих сніговіїв тоскно застогнав у димарі, пересиливши сюркотливий голос веселого цвіркунця. У хаті пахло лежаними яблуками, сухими травами та свіжим хлібом. Трепетно, як світлячок, блимала в кутку лампадка, тьмяно освітлюючи почорнілу ікону, оздоблену вишиваним рушником. Усе тут дихало святковою простотою. Не порушував її сірий кіт, що дрімливо лежав на ослінчику біля печі. Час від часу він муркотливо простягав лапу. Осипко прислухався, хотів збагнути, про що муркоче кудлай. Довгими вечорами засиджувався хлопчик, задивляючись на оздоби до різдвяних свят, що їх готувала вправною рукою мати.

У розчинені двері гуцулів надійшли різдвяні свята, принісши давно народжені віншування, колядування. Різдво – свято перемоги дня над ніччю, свято сподіванок, свято родючості. Тиху радість дає воно газдам з давніх-давен. Найдорожчим гостем зустрічають газди в цей день ватага – чарівника полонини, що заступив тепер прадавнього отамана, який водив гуцулів на сміливі вчинки, боронячи рідні гори й долини від напасників-чужинців. Різдво – свято готування в далекі мандри, зустрічі рідних і друзів.

За І. Пільгуком

161 слово

97. Володимир Вернадський

Володимир Іванович Вернадський – великий і легендарний український учений, основоположник вчення про біосферу і ноосферу, основоположник наук біогеохімії, геохімії, радіогеології,

великий мислитель ХХ століття, патріот України, нащадок запорізьких козаків.

Володимир Вернадський не просто створив нові науки, що у ХХ столітті було унікальним явищем, він сприяв формуванню нового світогляду, нового погляду на природу загалом. У вченні про біосферу він синтезував уявлення про світ, його єдність, передбачив перегляд базових понять науки про матерію та енергію, будову Всесвіту, простір та час. Учений попереджав про небезпеку, пов'язану з радіоактивністю, про відповідальність людства за збереження біосфери Землі. Вражають енциклопедичні знання вченого. Недарма ж казали, що сам Вернадський може представляти цілу академію. Геніальному науковцю ще задовго до появи висотної авіації та космічних кораблів вдалося описати вигляд земної кулі з космосу.

Про всеосяжний геній Вернадського його учень і послідовник Олександр Ферсман писав: «Ще багато років доведеться потрудитися і його учням, й історикам природознавства, щоб виявити основні шляхи його наукової творчості, розгадати складні, ще не зрозумілі побудови його тексту. Це завдання лежить на майбутніх поколіннях».

З інтернету

166 слів

98. Українське бароко

Художня культура України за часів козацько-гетьманської доби відіграла важливу роль у становленні українського мистецтва. Саме в той час національна ідея набула особливої актуальності і знайшла відображення в різних видах мистецтва: архітектурі, живописі, скульптурі.

Цей період позначений бурхливим розвитком містобудування, відродженням Кисва як духовного і культурного центру українських земель, посиленням ролі козацтва в суспільному й культурному житті українського народу та яскравим виявленням національних рис у мистецтві.

Українське бароко – не просто відлуння європейського мистецтва, запозичення та пристосування його художніх принципів до культури нашого народу. Створення унікального за своєю

виразністю та національним колоритом художнього стилю утвердило самобутність української культури й визначило її подальший розвиток. Особливістю барокового мистецтва в Україні є поєднання європейського стилю з народними традиціями.

Цікаво, що бароко в мистецтві західних та східних українських земель виявилось по-різному. Західні центри української культури: Галичина, Волинь, Поділля – розвивалися за зразком західноєвропейського мистецтва, яке було нерозривно пов'язане з католицькою релігією та світським життям польської шляхти. В архітектурі, мистецтві скульптури помітні ознаки пізнього європейського бароко в поєднанні з ренесансними традиціями.

За Л. Климовою

163 слова

99. Поговорімо про хліб

Люди освоїли багато рослин, але з-поміж них не було жодної, важливішої за хлібні культури. Батьківщина пшениці й жита – Європа, ячменю – Північна Африка, кукурудзи – Америка, рис уперше з'явився в Східній та Південній Азії.

Але зараз поговорімо про пшеницю. Багато тисячоліть тому з'явилася прародителька дикої пшениці – однозернянка. Люди навчилися збирати насінини, виймаючи їх зі щільних лусочок. Потім вони почали сіяти однозернянку біля своїх жител, і їм вдалося поступово, унаслідок добору, вивести перший вид культурного злаку. І стебельця в нього стали міцніші, не такі ламкі, як у дикого, і зернят у кожному колоску побільшало, та й самі зернята стали більші й важчі. З цих зернин уже в кам'яному віці люди робили крупу і варили смачну поживну кашу.

Поступово культурну однозернянку витіснили нові сорти: з'явилася двозернянка. Нею засівали поля в Єгипті. І в нашій країні поблизу Керчі, Києва та в інших місцях познаходили колоски та зернини цього стародавнього злаку, з якого готували їжу ще до нашої ери.

Саме з двозернянки походять ті сорти твердої й дрібної пшениці, які посідають більшість посівних площ.

За С. Могилевською

168 слів

100. Батькові спогади

Батькові спогади, мудрі його оповідки.

Вони заповнили мою душу, як степ і небо, як далекі імлісті обрії, сиві полинові рівнини, де відшуміло моє дитинство. Степ, і небо, і курява на шляху, і захопиви мандри в батькове життя – цього не забути ні вві сні, ні в лихоманці.

Одна людина була для мене і Шекспіром, і Котигорошком, і Сагайдачним. То мій батько. Він для мене – жива історія з усім минулим, сучасним і прийдешнім. Батько вийшов із сім'ї, у якій жили образи й духи древлян, дід пам'ятав ще французьке нашестя, а кріпацтво було тінню недалекого минулого. Батько увібрав у душу цілу епоху, та не просто увібрав, а відсіяв найтрагічніше і найгероїчніше, відсіяв, як зерно, і воно, очевидно, проростало в ньому довгими ночами, коли він лежав в окопах, готуючись до атаки.

Ми, діти, дуже любили зимові вечори, коли батько вилазив до нас на піч, нам одразу ставало святково тісно там, і батько, підклавши свої гіллясті руки під наші голови, починав розповідати. Він був тесля і свої спогади оздоблював так майстерно, як, скажімо, скриньки або полички.

За В. Близнецем

171 слово

ОРФОГРАФІЯ. ВПРАВИ

Ненаголошені *e, и*, які перевіряються наголосом

Бер..зень, в..ликий, в..сло, в..сна, в..шня, гл..бочінь, гр...чаний, дал..чінь, з..рно, заз..рнути, кл..котіти, кр..латий, л..генький, н..зенько, н..су, нап..кти, ож..вати, ос..литися, п..ньок, пом..ритися, ст..пи, тр..мати, ш..роко.

Пишемо *и* в іншомовних словах

Автор..тет, Алж..р, арт..стичність, ауд..торія, велос..пед, д..пломат, д..р..гент, д..ректор, д..скусія, д..сц..пліна, евр..ка, ет..кетка, ж..раф, к..пар..с, к..шеня, л..ман, л..мон, м..гдаль, пар..тет, ст..пендія, ц..ферблат, Ч..лі.

Пишемо *e* в іншомовних словах

Адр..сат, ан..кдот, ап..льсин, б..нзин, ваз..лін, д..кан, ел..гантний, ен..ргетичний, еф..ктивний, кат..горія, каф..дра, л..вада, л..генда, м..даль, м..тро, мат..матика, н..ктар, пр..зидент, р..ф..рат, трен..р, ф..єрверк.

Пишемо *и* в суфіксах

Баб..сько, бомбард..р, брат..к, бригад..р, буряч..ння, вар..во, височ..на, візаж..ст, вогн..ще, вузл..чок, галяв..на, глеч..чок, годинн..к, дівч..на, звір..на, згар..ще, класиц..зм, команд..р, кош..чок, лушп..ння, масаж..ст, мереж..во, мильн..чка, міс..во, мороз..во, пал..во, пал..чка, плет..во, провідн..к, прут..к, розумн..чка, романти..зм, сел..ще, страхов..сько, трудівн..к, хлопч..к, худоб..на, шумов..ння, ялович..на.

Але: марево, масво.

Пишемо *e* в суфіксах

Верш..чок, виготовл..ння, виховат..ль, вікон..чко, гнізд..чко, гус..ня, діж..чка, емал..вий, кач..чка, кош..ня, крас..нь, кристал..вий, круж..чок, лип..нь, напруж..ння, пал..ць, перепел..ня, петруш..чка, поліш..ння, ситц..вий, сланц..вий, сніж..чок, сон..чко, учит..ль.

Апостроф після *б, п, в, м, ф* перед *я, ю, є, ї*

Б..ю, голуб..ятко, дев..ять, Дем..ян, жираф..ячий, жнив..яний,

зап..ястний, зіб..ється, кав..ярня, кип..ятити, крем..яний, круп..яний, любов..ю, м..яч, острів..янин, п..ють, п..ять, Прип..ять, прислів..я, рам..я, риб..ячий, слов..янський, Стеф..юк, тім..я.

Відв..язати, вм..ятина, вп..ятьох, зв..ялити, сп..яніти, розм..якшити.

Апостроф після префіксів перед я, ю, є, ї

Без..ядерний, без..язикий, від..їзний, від..їхати, з..їдений, між..ярусний, над..їхати, об..єднання, об..єм, перед..ювілейний, під..юджування, пред..явник, роз..їстися, роз..юшити, роз..яснення, роз..ятрений.

Апостроф не пишемо після двох приголосних

Брукв..яний, горохв..яний, дзв..якнути, духм..яний, мавп..ячий, моркв..яний, потьм..яніти, призьб..яний, присв..ячений, різдв..яний, різьб..яр, рутв..яний, св..ято, св..ятощі, цв..ях.

Апостроф пишемо після сполуки «р + приголосний»

Арф..яр, верб..я, верф..ю, верф..яний, стерв..ятник, сурм..яний, черв..як.

Апостроф пишемо після р у кінці складу

Бар..єр, бур..ян, вар..єте, довір..я, кур..єр, Мар..яна, матір..ю, пір..їна, подвір..я, сузір..я, тер..єр, узгір..я, Юр..єв.

Апостроф не пишемо після р на початку складу

Бр..юллов, бур..я, зар..яджений, мор..яцький, Р..єпін, р..ябенький, р..яска, р..ясний, р..яхтіти.

Апостроф пишемо в складноскорочених словах

Дит..ясла, Мін...юст, пан...європейський, транс...європейський, трьох..ярусний; пів..юрби, пів..яблука, пів..ящика (але: пів-Єфрата, пів-Ялти).

Апостроф пишемо в іншомовних словах

Ад..юнктура, ар..єргард, В..єтнам, ін..єкція, інтерв..ю, кар..єра, комп..ютер, кон..юктивіт, кон..юнктура, об..єкт, п..єдестал,

прем..єра, суб..єктивний, Х..юстон.

Апостроф не пишемо в іншомовних словах

Авен..ю, б..ювет, б..юлетень, б..язь, вестиб..юль, Г..юго, г..юрза, деб..ют, к..ювет, к..юре, карб..юратор, м..юслі, п..юпітр, п..юре, ф..юзеляж.

Пишемо подвоєні літери в таких словах

Бов..ан, бов..аніти, Ган..а, Ган..уся, зіл..яти, Ін..а, л..ю, л..яний, ов..а, с..авець, с..ати.

Не пишемо подвоєних літер

Буквен..ий, веснян..ий, вогнян..ий, гречан..ий, журавлин..ий, лебедин..ий, левин..ий, морквян..ий, орлин..ий, перепелин..ий, пташин..ий, склян..ий, тополін..ий, чайн..ий.

Подвоєння на межі двох префіксів, префікса і кореня

Без..аперечний, без..астережний, в..ійти, воз..'єднання, з..овні.

Без..вучний, без..убий, в..ажати, в..ечері, в..ижатися, в..ічливий, від..аль, від..ати, від..ілити, від..ячити, з..аду, ім..іграція, ір..еальний, конт..розвідка, Над..ніпрянцина, невід..ілимий, об..ити, об..ризкати, під..ашся, роз..броїти, роз..найомитися, сюр..еалізм.

Подвоєння в складноскорочених словах

Військ..омат, деф..акультет, зав..ідділу, міськ..ом, пів..антажу, пів..ерсти, пів..ідра, пів..іконця, пів..іку, спец..ех, спів..ітчизник, спорт..абір, спорт..овари, страйк..ом, юн..ат.

Подвоєння на межі кореня і суфікса/постфікса

Баштан..ик, вікон..иця, Він..иця, глибин..ий, закон..ий, лимон..ий, монотон..ий, осін..ій, ран..ій, сон..ий, туман..ий, щоден..ий.

Возніс..я, доніс..я, запас..я, пас..я, поніс..я, розріс..я, тряс..я

Подвоєння в наголошених суфіксах -енн-, -анн-, -янн-

Благословен..ий, височен..ий, здоровен..ий, невблаган..ий, незлічен..ий, незрівнян..ий, непримирен..ий, неказан..ий, священ..ий (але: священник), силен..ий, спасен..ий, старан..ий.

У дієприкметниках немає подвоєння

Вихован..ий, ишиван..ий, жадан..ий, зачинен..ий, зроблен..ий, нездійснен..ий, нездо́лан..ий, незмі́рен..ий, обіцян..ий, осяян..ий, печен..ий, придбан..ий, саджен..ий, свячен..ий, сповнен..ий, стомлен..ий.

Подовження в іменниках II відміни на -я

Багат..я, безділ..я, відчут..я, волос..я, галуз..я, жит..я, збіж..я, зіл..я, знан..я, знаряд..я, камін..я, картоплин..я, клоч..я, колос..я, корін..я, навчан..я, насін..я, начин..я, піддаш..я, Побуж..я, погруд..я, Поділ..я, роздоріж..я, століт..я, Трипіл..я, узбіч..я; весіл..ячко, гіл..ястий, жит..єпис.

Подовження в іменниках III відміни (О. в.)

Блакит..ю, височін..ю, віс..ю, дал..ю, доповід..ю, маз..ю, медал..ю, міл..ю, молод..ю, ніч..ю, Оболон..ю, печал..ю, піч..ю, подорож..ю, рін..ю, розкіш..ю, Рос..ю, сіл..ю, стал..ю, тін..ю, туш..ю, Уман..ю, цвіл..ю.

Немає подовження в іменниках III відміни (О. в.)

Бідніст..ю, віст..ю, доблест..ю, жовч..ю, Керч..ю, кількіст..ю, корист..ю, нехворощ..ю, пригорщ..ю, скатерт..ю, старіст..ю, фальш..ю, ясніст..ю.

Верф..ю, глазур..ю, кіновар..ю, кров..ю, любов..ю, матір..ю.

Подовження в деяких іменниках та прислівниках

Іл..я, ріл..я, стат..я, суд..я. Зран..я, навман..я, попідвікон..ю, попідтин..ю, спросон..я; Іл..іч, Іл..єнко, Іл..яшівка, суд..івна, суд..івство.

Але: клуна, княгиня, кутя, попада, рабиня, свиня.

Подвоєння в іншомовних словах

Ан..али, біл..ь, бон..а, брут..о, бул..а, ван..а, віл..а, дон..а, мадон..а, ман..а, мір..а, мот..о, мул..а, нет..о, пан..а, пен..і, тон..а.

Ім..іграція, ін..овація, ір..аціональний, ір..еальний, контр..еволюція, сюр..еалізм.

Подвоєння в іншомовних власних назвах

Абіс..інія, Андор..а, Апен..іни, Ас..ирія, Бон.., Брюс..ель, Гол..андія, Дарданел..и, Ел..ада, Кан..и, Марок..о, Міс..ісіпі, Міс..урі, Ніц..а, От..ава, Прус..ія, Тал..ін.., Яф..а.

Апол..он, Ахіл..ес, Бет..і, Бокач..о, Буд..а, Віл..і, Гар..і, Грім.., Джован..і, Джон..і, Дік..енс, Ізабел..а, Кас..андра, Керол.., Лонгфел..о, Мюл..ер, Одіс..ей, Рот.., Рус..о, Тек..ерей, Тор..ічел..і, Шил..ер.

Андор..ський, марок..анець, гол..андський, буд..ист.

Немає подвоєння в іншомовних загальних назвах

Аб..ревіатура, ак..орд, ак..умулятор, ат..аше, бал..ада, барок..о, бел..етристика, грам..атика, грип.., груп..а, інтел..ект, інтермецо..о, кол..ега, кол..ектив, ком..ісія, лібрет..о, оперет..а, піц..а, піц..икато, покур..і, рал..і, спагеті..і, стакат..о, сум..а, фортис..имо, шас..і.

Спрощення відбувається в таких словах

Безвиїз..ний, безвіс..ний, безжаліс..ний, блис..нути, брыз..нути, віс..ник, влас..ний, гус..нути, доблес..ний, заздріс..ний, захис..ний, зловіс..ний, капос..ний, кількіс..ний, корис..ний, кріпос..ний, мес..ник, ненавис..ний, облас..ний, особистіс..ний, перехрест..ний, пристрас..ний, провіс..ник, проїз..ний, радіс..ний, рідкіс..ний, сер..це, совіс..ний, сон..це, тиж..ня, тріс..нути, улес..ливий, ус..ний, учас..ник, ціліс..ний, цінніс..ний, чес..ний, швидкіс..ний, шелес..нути, шас..ливий, якіс..ний.

Спрощення не відбувається в таких словах

Аванпос..ний, аген..ство, антифашис..ський, балас..ний, гуманіс..ський, закарпа..ський, інтеліген..ський, компос..ний, контрас..ний, студен..ський, танкіс..ський, турис..ський, форпос..ний.

Зап'яс..ний, кіс..лявий, пес..ливий, хвас..ливий, хвас..нути, хворос..няк; шіс..десят, шіс..надцять, шіс..сот.

М'який знак у сполуці *ьо*

Бад..орий, д..огот.., дз..об, л..одовиковий, л..он, л..ох, мал..овничий, нігт..овий, пол..оти, пол..оти, с..огодні, с..омга,

с..омий, с..орбати, сл..оза, т..охкати, тр..ох.

М'який знак після л

Біл., біл..ший, віл..ний, Гуцул..щина, їдал..ня, ковал..ський, Л..вівщина, лял..ка, обител.., пал..ці, поділ..ський, Пол..ща, просвітител.., сал..це, святител.., сіл.., тернопіль..ський, тюл..ка.

М'який знак на позначення м'якого приголосного

Бат..ко, буд..те, взірець.., вишен.., війс..ковий, ден.., дивис.., дивует..ся, дяд..ко, кінець.., ламают.., лін.., маз.., мід.., місяц.., мудрець.., пен.., пис..мовий, промін.., сподіваєт..ся, сяд..те, тін.., хлопець...

М'який знак пишемо в таких словах

Бабусен..ці, вишен..ці, долен..ці, дон..ці, зірон..ці, кишен..ці, лял..ці, матусен..ці, нен..ці, нян..чин, річен..ці, сестрон..ці, яблун..ці.

М'який знак не пишемо в таких словах

Біл..ці, гіл..ці, дитин..ці, матін..ці, Натал..чин, ран..ці, русал..чин, Світлан..ці, сопіл..ці, сторон..ці, тумбоч..ці, хатин..ці.

М'який знак не пишемо після р у кінці складу

Бур..чати, гір..кий, добір..ці, зір..частий, календар.., кобзар.., комар.., перевір.., повір..те, Сибір.., сір..чаний, снігур.., тепер.., тюр..ма, Хар..ків, чотир..ма.

М'який знак у суфіксах

Азовс..кий, близ..кий, війс..ко, волинс..кий, гарнен..кий, голівон..ка, добрен..кий, Донец..к, донец..кий, зайчис..ко, звичайнісін..кий, криворіз..кий, Луц..к, людс..кість, малесен..кий, низ..кий, поліс..кий, по-товарис..кому, по-українс..кому, ручен..ки, свіжісін..кий, сільс..кий.

М'який знак не пишемо в таких словах

Безбат..ченко, вісім.., волин..ський, дріб.., ірпін..ський, кін..ський, кін..чик, корін..чик, Ілл..я, мен..ший, піч..ний, прип'ят..ський, смієш..ся, тон..ший, Ул..яна, уман..ський.

М'який знак в іншомовних словах

Ал.янс, ател..є, барел..єф, батал..йон, бутон..єрка, він..єтка, кан..йон, конферанс..є, медал..йон, міл..йон, міл..ярд, монпанс..є, Н..ю-Йорк, пас..янс, Рен..є, роял.., сен..йорита, фел..дшер.

Велика буква в іменах, по батькові, прізвищах, псевдонімах

(В/в)асиль (С/с)имоненко, (К/к)аменяр, (К/к)арпенко-(К/к)арий, (К/к)вітка-(О/о)снов'яненко, (К/к)обзар, (М/м)арко (В/в)овчок, (О/о)ксана (Д/д)митрівна (Б/б)ойчук-(З/з)Заславська, (П/п)антелеймон (К/к)уліш, (П/п)апа (Р/р)имський, (Р/р)обінзон, (Я/я)рослав (М/м)удрий.

Велика буква в астрономічних назвах

(В/в)елика (В/в)едмедиця, (К/к)озеріг, (М/м)арс, (П/п)лутон, (С/с)атурн, (С/с)онце, (Ч/ч)умацький (Ш/ш)лях, (Ю/ю)пітер. (З/з)ірка (А/а)льтаір, (К/к)омета (Г/г)аллея, (П/п)планета (В/в)енера, (С/с)узір'я (В/в)еликого (П/п)са, (Т/т)уманність (А/а)ндромеди.

Велика буква в міфічних, релігійних і літературних назвах

(А/а)нтей, (А/а)поллон, (А/а)хіллес, (Б/б)огородиця, (Б/б)удда, (Г/г)еркулес, (Д/д)ід (М/м)ороз, (Е/е)ней, (І/і)васик-(Т/т)елесик, (І/і)сус (Х/х)ристос, (Л/л)ада, (М/м)авка, (П/п)ерун, (П/п)рометей, (С/с)ин (Б/б)ожий, (Ч/ч)ервона (Ш/ш)апочка, (Ч/ч)іпка (В/в)арениченко.

Велика літера в кличках тварин

(В/в)ітерець, (Г/г)нідко, (Д/д)жувльбарс), (Ж/ж)учка, (К/к)руторожик, (К/к)удлай, (Л/л)иска, (Л/л)ласунка, (М/м)арсик, (М/м)атрос, (М/м)урчик, (П/п)ірат, (П/п)ушок, (С/с)ірко, (Х/х)омка.

Велика літера в присвійних назвах

(А/а)ндрієві книжки, (Г/г)рінченків словник, (М/м)аріїн лист, (О/о)ксанина сукня, (О/о)стапів велосипед, (С/с)гельмахові рукописи, (Т/т)ичинине слово, (Ш/ш)евченкові поезії, (Ш/ш)експірові сонети.

Усі слова пишемо з великої букви

(В/в)ерховна (Р/р)ада (У/у)країни, (Д/д)ень (Н/н)езалежності (У/у)країни, (Д/д)ень (П/п)еремоги, (К/к)онституційний (С/с)уд (У/у)країни, (К/к)орейська (Н/н)ародно-(Д/д)емократична (Р/р)еспубліка, (О/о)рганізація (О/о)б'єднаних (Н/н)ацій, (П/п)резидент (У/у)країни, (Р/р)еспубліка (Б/б)олгарія, (Р/р)еспубліка (М/м)олдова, (Р/р)іздво (Х/х)ристове.

Мала буква у фразеологізмах та термінах

(А/а)вгієві стайні, (А/а)хіллесо́ва п'я́та, (Б/б)ертолетова сіль, (Г/г)орді́в вузол, (Д/д)амоклі́в меч, (Е/е)зопова мова, (П/п)етрі́в баті́г, (П/п)іфагоро́ва теоре́ма, (Р/р)ентгені́вські промені, (С/с)ізіфо́ва пра́ця.

Велика літера в географічних назвах

(Б/б)ульва́р (Т/т)араса́ (Ш/ш)евченка, (В/в)олоди́мир-(В/в)олинський, (В/в)улиця́ (П/п)роску́рівського (П/п)ідпілля, (Г/г)ора́ (Г/г)оверла́, (З/з)ахі́дна (У/у)краї́на, (К/к)авка́зський (Х/х)ребе́т, (К/к)раї́ни (З/з)ахо́ду, (М/м)айда́н (Н/н)езалежності, (М/м)істо́ (Ж/ж)овті́ (В/в)оди́, (М/м)узейни́й (П/п)рову́лок, (О/о)зеро́ (С/с)вітя́зь, (П/п)ерська́ (з/з)ато́ка, (Р/р)і́вненська́ (О/о)бла́сть, (С/с)три́йський (П/п)арк, (С/с)хі́дноєвропе́йська (Р/р)і́внина, (У/у)манська́ (М/м)і́ська́рада.

Велика буква в назвах установ, організацій, подій

(А/а)соціа́ція (М/м)і́ст (У/у)краї́ни, (Б/б)удино́к (У/у)чителя́, (К/к)ієво-(М/м)огиля́нська (А/а)каде́мія, (К/к)ієво-(П/п)ечерська́ (Л/л)авра́, (К/к)и́ївський (Б/б)удино́к (М/м)од, (К/к)и́ївський (Н/н)аціона́льний (Е/е)коно́мічний (У/у)ні́верситет, (М/м)а́рії́нський (П/п)ала́ц, (М/м)іні́стерство́ (З/з)ако́рдонних (С/с)пра́в (У/у)краї́ни, (Н)обелі́вська́ пре́мія, (С/с)пі́лка (О/о)фі́церів (У/у)краї́ни, (Х/х)мельни́цька (Г/г)ума́нітарно-(П/п)едаго́гічна (А/а)каде́мія, (Ш/ш)евченкі́вські́ чита́ння.

Велика буква в назвах свят, історичних подій

(В/в)ели́ка (В/в)і́тчизня́на (В/в)і́йна, (В/в)ели́ка (Ф/ф)ра́нцузька (Р/р)еволю́ція, (Д/д)е́нь (С/с)осо́борності́ (У/у)краї́ни, (Д/д)е́нь

(У/у)чителя, (Д/д)руга (С/с)вітова (В/в)ійна, (К/к)оліївщина,
(Н/н)овий (Р/р)ік, (П/п)олтавська (Б/б)итва, (Р/р)енесанс.

Пишемо власну назву в лапках

Ансамбль «(К/к)вітка (Д/д)ністра», видавництво «(В/в)еселка»,
газета «(В/в)ечірній (П/п)роскурів», довідник «(Т/т)аїна (С/с)лова»,
заповідник «(З/з)апорізька (С/с)іч», кінофільм «(С/с)торожова
(З/з)аства», літак «(А/а)нтей», магазин «(З/з)олота (Н/н)ива», пісня
«(Ч/ч)ервона (Р/р)уга», повість «(Т/т)іні (З/з)абутих (П/п)редків»,
сік «(С/с)адочок», спортивний комплекс «(П/п)’ятий (Е/е)лемент»,
стадіон «(П/п)оділля», торт «(З/з)олотий (К/к)лючик», цукерки
«(П/п)ташине (М/м)олоко».

Дефіс у прикладках на позначення істот

Батько..чабан, бранці..християни, громадяни..глядачі,
директор..розпорядник, дівчина..весна, інженер..конструктор,
Катерина..мати, лікар..хірург, льотчик..космонавт, Онищенко..водій,
поет..початківець, учитель..фізик, художник..мариніст, шеф..кухар.

Ведмідь..ласун, ворон..птах, жук..короїд, жук..рогач, заєць..русак,
метелик..адмірал, одуд..птах, орлан..білохвіст, риба..меч,
черв’як..шовкопряд.

Але: красуня дівчина, богатир хлопець, жадного вовк.

Дефіс у прикладках на позначення неістот

Вагон..ресторан, вакуум..фільтр, виставка..продаж,
гігант..паровоз, диван..ліжко, Дніпро..ріка, добротворець..сонце,
експрес..лабораторія, кафе..кондитерська, компакт..диск,
красень..пароплав, музей..квартира, Полтава..місто,
пустун..вітерець, ракета..носій, Світьязь..озеро, твір..опис, яхт..клуб.

Буркун..зілля, деревій..трава, дуб..дерево, звіробій..трава,
іван..чай, льон..довгунець, мати..й..мачуха, нарцис..квітка,
рута..м’ята, сон..трава, чар..зілля.

Але: ріка Дністер, місто Київ, озеро Сиваш, трава полин.

Пишемо прикметники через дефіс

Військово..повітряний, воєнно..промисловий, вокально..
інструментальний, гіркувато..кислий, жовтий..жовтий,

історико..педагогічний, культурно..освітній, лікувально..
профілактичний, науково..дослідний, південно..західний,
північно..східний, польсько..німецький, сама..самісінька,
світло..рожевий, сильний..пресильний, синьо..жовтий, сніжно..
білий, сріблясто..сірий, українсько..французький, хіміко..
технологічний, чорно..білий, ясно..зелений.

Але: військовозобов'язаний, військовополонений, жовтогарячий,
червоногарячий.

Пишемо прикметники разом

Автомобіле..ремонтний, біло..сніжний, високо..освічений,
вище..наведений, водо..очисний, давньо..руський, загально..
людський, західно..європейський, зерно..бобові, каро..окий, кисло..
молочний, легко..атлетичний, морозо..стійкий, народно..поетичний,
північно..американський, праце..любний, складно..підрядний,
східно..український, чорно..земний, чотирнадцяти..поверховий.

Але: 14-поверховий, 70-літній; суспільно корисний, діаметрально
протилежний, всесвітньо відомий.

Пишемо префікси з-, із-, зі-, зо-

(з/с)бавити, (з/с)вести, (з/с)года, (з/с)дати, (з/с)економити,
(з/с)'єднувати, (з/с)житися, (з/с)жувати, (з/с)зирнутися,
(з/с)ігнорувати, (з/с)'їзд, (з/с)ламаний, (з/с)мучений, (з/с)носити,
(з/с)орієнтуватися, (з/с)радіти, (з/с)садити, (з/с)умовити, (з/с)ціпити,
(з/с)чепити, (з/с)шиток, і(з/с)нов..

З..бгати, з..гнути, з..грівати, з..драти, з..знатися, з..млівати,
з..псуватися, з..прівати, з..ставити, з..ткнення, з..тліти, з..щулитися.

Пишемо префікс с- перед к, п, т, ф, х

(з/с)казати, (з/с)кам'яний, (з/с)кип'ятити, (з/с)палах,
(з/с)печено, (з/с)попелити, (з/с)темнівши, (з/с)тертий, (з/с)товкти,
(з/с)фантазувати, (з/с)фотографований, (з/с)хил, (з/с)хитрувати,
(з/с)хід.

Пишемо префікси без-, від- (од-), між-, над-, об-, перед-, під-, понад-, пред-, роз-, через-

Бе(з/с)крайі, бе(з/с)корисливий, ві(д/т)криття, ві(д/т)стань,

о(д/т)танути, о(д/т)тепер, мі(ж/ш)континентальний,
мі(ж/ш)планетний, на(д/т)потужний, на(д/т)тесати, о(б/п)палити,
о(б/п)трусити, пере(д/т)плата, пере(д/т)часний, пі(д/т)тримка,
пі(д/т)куплений, пона(д/т)плановий, пона(д/т)сипати,
пре(д/т)ставник, пре(д/т)теча, ро(з/с)тягнути, ро(з/с)чин,
ро(з/с)хитати, чере(з/с)плічник, чере(з/с)смузжя.

Пишемо префікс *пре-*

Пр..багато, пр..великий, пр..гарний, пр..дорого, пр..завзятий,
пр..красний, пр..мудрість, пр..красно, пр..погано, пр..чудовий.

Пр..зирливий, пр..зирство, пр..освящений, пр..подобний,
пр..стол.

Пишемо префікс *при-* в значенні «наближення, приєднання»

Пр..бігти, пр..будувати, пр..буття, пр..вабити, пр..веслувати,
пр..в'язка, пр..гірок, пр..клеїти, пр..крутити, пр..літ, пр..ношення,
пр..стібати, пр..тулок, пр..ходити, пр..шпилювати.

Пишемо префікс *при-* в значенні «частковість дії»

Пр..білити, пр..вид, пр..голубити, пр..давити, пр..добрюватися,
пр..забути, пр..краса, пр..лягти, пр..мочити, пр..неволити,
пр..ревнувати, пр..сісти, пр..смерки, пр..тишити, пр..трусити.

Пишемо префікс *при-* в значенні «розміщення»

Пр..балтика, пр..бережний, пр..брамний, Пр..бузька,
пр..вокзальний, Пр..дніпров'я, пр..кордонний, пр..річчя,
пр..садибний, пр..станційний, пр..фронтний, пр..шкільний, пр..ярок

Пишемо префікс *при-*

Пр..звисько, пр..звище, пр..рва.

Дефіс у прислівниках

Більш..менш, видимо..невидимо, вранці..рано, врешті..решт,
ген..ген, геть..чисто, давним..давно, зроду..віку, ледве..ледве,
повік..віків, тишком..нишком.

Без кінця..краю, з давніх..давен, з діда..прадіда, не
сьогодні..завтра.

На..гора, по..заячи, по..козацькому, по..латині, по..перше,
по..товариськи, по..третє.

Два дефіси в прислівниках

Будь..що..будь, віч..на..віч, всього..на..всього, де..не..де,
куди..не..куди, пліч..о..пліч, тет..а..тет, хоч..не..хоч, як..не..як.

Прислівники пишемо разом

На..вдивовижу, на..випередки, на..вприсядки, на..всидячки,
на..встоячки.

Від..коли, від..нині, від..тепер, від..тоді, за..багато, за..надто,
звід..усюди, на..завжди, на..завтра, після..завтра, по..всюди,
поза..вчора, поза..торік.

Прислівники пишемо окремо

До..завтра, на..відмінно, на..завтра, на..коли, на..потім, у..стократ.
Кінець..кінцем, один..одинцем, одним..одно, сама..самотою.

День..у..день, нога..в..ногу, один..в..один, раз..у..раз, сам..на..сам,
час..від..часу.

З..дня..на..день, з..кінця..в..кінець, з..роду..в..рід,

***Аби-, де-, -сь, ні-, ані-, чи-, що-, як-, чим-* – пишемо разом**

Аби..куди, аби..як, ані..де, ані..коли, де..далі, де..інде, де..коли,
ні..куди, ні..трохи, чи..мало, чим..далі, чим..дуж, чим..разом,
чим..скоріш, що..далі, що..найдужче, як..ось, як..раз.

***Хтозна-, казна-, будь-, -небудь, -бо, -но, -то, -от, -таки* – пишемо через дефіс**

Будь..звідки, будь..коли, все..таки, десь..то, дістав..таки, з'їж..но,
казав..бо, казна..де, казна..чому, куди..небудь, сідай..но, так..от,
так..то, ходи..бо, хтозна..звідки, хтозна..як, як..небудь, як..от.

Пишемо *не* з прислівниками разом

Не..вдовзі, не..від'язно, не..впинно, не..всипуче, не..квапом,
не..нароком, не..подалеку, не..самовито, не..спроста, не..хотя,
не..щадно.

Пишемо не з прислівниками окремо

Не..варто, не..вдень, не..вперше, не..вчора, не..досить, не..дуже, не..жаль, не..зовсім, не..мимохідь, не..можна, не..по-нашому, не..по-товариському, не..праворуч, не..слід, не..спросоння, не..сьогодні, не..так, не..треба, не..тут, не..цілком, не..щодня.

Слова, які пишемо по-різному залежно від контексту

При повторен..і звертайте увагу на винятки. Добре повторен..і правила знадобляться під час написання диктанту. У вивчен..і іноземної мови користуйтеся словником. Досі пам'ятаю вивче..ні в школі поезії. Уперше потрапивши до лялькового театру, діти в захоплен..і дивилися виставу. Браконьери не встигли сховатися, захоплен..і зненацька із незаконним уловом. У виготовлен..і блокнота використовують різні види паперу. На ярмарку продають виготовле..ні в нашій місцевості товари.

Слова, які пишемо по-різному залежно від контексту

Тунель в..горі, літати в..горі; у..двоє відер, склав у..двоє; в..останнє вікно, повторити в..останнє; по..вашому зошиту, вчиняти по..вашому; на..зустріч змінам, на..зустріч із письменником; по..батьківському звичаю, обійняти по..батьківському; в..край дитинства, в..край здивований; прагнути до..волі, до..волі зручний; на..дворі смеркає, на..дворі гойдалка; побачити в..перше, в..перше коліща; радіти по..дитячому, по..дитячому майданчику; на..віки майбутні, прославився на..віки; у..середині затишно, у..середині круга; схилився до..низу, до..низу сорочки; знати на..пам'ять, подарунок на..пам'ять; пояснювати по..різному, по..різному колу; дерево на..горі, на..горі сонячно; стихав по..волі, тужити по..волі.

Пишемо прийменники через дефіс

З..за, із..за, з..над, з..перед, з..під, із..під, з..поза, з..поміж, з..понад, з..попід, з..проміж, з..серед, з..посеред.

Пишемо не разом

Не..абияк, не..активний, не..важкий, не..вдало, не..втямки, не..года, не..добачаючи, не..довиконаний, не..долюблювати, не..дооцінка, не..дорослий, не..зважаючи, не..згода, не..змінюване

слово, не..любов, не..мовля, не..навидячи, не..передбачений випадок, не..посидючий, не..прийнятї закони, не..роба, не..розв'язана задача, не..стерпний, не..ук, не..хтувати.

Пишемо не окремо

Аж ніяк не..новий, зовсім не..близький, не..вгавати, не..вистачати, не..гаразд, не..горе, а радість; не..до вподоби, не..до ладу, не..до речі, не..до смаку, не..допущений до екзаменів студент, не..досить, не..дуже, не..зовсім, не..інакше, не..личить, не..мій, не..можна, не..п'ять, не..плутано, а чітко; не..поважати, а зневажати; не..по-людськи, не..помічені мисливцем сліди, не..по-українському, не..раз, не..слід, не..тільки, не..тоді, не..треба, не..чужий, рідний; ні до чого не..здатний, нікому не..відомий, проблеми не..вирішені, ще не..закінчений проект.

Немає і не має

Не..має польоту без неба, не..має краси без праці. Моряк не..має часу для відпочинку. Дивно, що в січні не..має снігу. Мала хмара не..має сили для дощу. У продажу ще не..має хризантем. А він і гадки не..має, що вже така пізня година.

Пишемо пів-, напів-, полу- разом

Напів..реальність, напів..сон, напів..темний, напів..фабрикат, напів..фарбований, пів..аркуша, пів..вази, пів..відра, пів..воза, пів..день, пів..кілограма, пів..ночі, пів..огірка, пів..року, пів..сантиметра, пів'..юрби, пів'..яблука, пів'..ярмарки, полу..день, полу..кішок, полу..мисок.

Але: пів-Ялти, пів-Африки, пів-Черемоша, пів-Марса, пів-Німеччини, о пів на шосту, о пів на дванадцятую.

ПУНКУТАЦІЯ. ВПРАВИ

Кома між однорідними членами речення

О, О, О

Міська бібліотека пропонує для читання книги газети журнали.
Осіннє море тихо зітхало набігало на пісок закручувало хвилі.

О та О, О та О

Для салату візьміть свіжі огірки та помідори цибулю та зелень.
На шкільному подвір'ї зібралися святково вбрані батьки й діти
учителі й випускники.

ні О, ні О, ні О

Ні вчора ні сьогодні ні завтра не втратить своєї цінності рідна
мова. Обирайте для відпочинку або Карпатські гори або Чорне море
або Шацькі озера.

О, і О, і О, і О

Зелена гушавина виповнювалася щebetом кропив'янок і
соловейків і вівсянок і жайворонків. У студентській аудиторії
шепочуться та гомонять та розмовляють та шумлять.

Розділові знаки при узагальнювальних словах ⊗

⊗: О, О, О

Милі серцю наші подільські краєвиди ліси долини річкові плеса.
А ще розказав нам археолог про свої знахідки на розкопках глиняні
тарілки люльки глечики.

То О, то О, то О – ⊗

То хвилі то вітри рвучкі то шторми з блискавками скільки
випробувань їх чекало в тому плаванні. Теплі шкарпетки
візерунчасті рукавички кольорові шарфи різні в'язані вироби
продають у нашій крамничці.

⊗: О, і О, і О – ⊗

Звідусіль з Буковини, і Поділля, і Гуцульщини з усіх усюд
приїхали колективи на фольклорний фестиваль. Весняне зілля
гостролисті кульбабки і жилаві подорожники і кучерявий ряст усе
напивалося соків перших дощів.

⊗: О, О, О – ...

Усе дрімотлива ріка поорані поля стихлі садки приготувалося до
зимового сну. Чарівна музика зворушливі вальси, хоріві наспіви,
естрадні ритми вабила, хвилювала моє серце, змушувала
переживати глибокі почуття.

Кома при відокремленій обставині (дієприслівниковий зворот *що роблячи? що зробивши?*)

Перетягуючи човна під накриття рибалки помітили вдалині перші блискавки. Друзі придбали квитки на виступ улюбленого гурту дізнавшись про його приїзд. Мандрівники розглядаючи придорожні вказівники вирішили пообідати в найближчому кафе. Помітивши чужинські кораблі в морі козаки направляли чайки вперед змітаючи все на шляху.

Кома при відокремленій прикладці

На розкопках ми зустріли Петра Павловича археолога і керівника експедиції. Дядько Степан лісник щомісяця ретельно оглядав молоді дубки. Збирач старовинних монет Дмитро Ліщук організував міський клуб колекціонерів. Незабаром ми несміливі абітурієнти сядемо на студентську лаву. Відома українка на ім'я Джамала перемогла на пісенному конкурсі в Стокгольмі.

Тире при відокремлених прикладках і означеннях

Тридцять сердець учні восьмого класу чекали початку свята. Туристів чекала цікава мандрівка до Батурина легендарної гетьманської столиці. «Читайлик» книгарня, яка нещодавно з'явилася в центрі міста, оголосила конкурс ілюстрацій. Мрія в капітана давня підкорити всі океани.

Кома при відокремлених узгоджених означеннях

Стежка закінчувалася біля криниці потемнілої від часу і дощів. Стриманий і мовчазний він зовсім не нагадував того малого балакучого підлітка. Вони втомлені і щасливі майже заснули в автобусі дорогою додому. Назавжди в пам'яті і серці звучать мамині пісні рідні чарівні. Одягнені тепло, по-зимовому зібралися на вокзалі друзі-однокласники.

Не відокремлюються комами узгоджені означення

У коридорі стояли наготовлені для прогулянки санчата. Запечені на відкритому вогні овочі пахли неймовірно смачно. Блимають вогники далекі і тьмяні.

Кома при відокремлених неузгоджених означеннях

Стояв біля парку будинок старий у рихтуванні, з облупленою фарбою. Олексій у лижному спорядженні з широкою посмішкою чекав нас біля підйомника. Куди ж прагне він з мріями великими, з очікуваннями світлого майбуття?

Кома при відокремленому додатку

У кінці вулиці темнів майже весь будинок крім двох вікон на п'ятому поверсі. Батько опріч гостинців привіз ще й мале цуценя. Повторіть перед виставою текст зокрема свої монологи. У надвечір'ї пряно пахли трави особливо сиві полини. Замість зупинитися на півдорозі ми таки дісталися вершини Говерли. Щодо іменника то ця частина мови має сім відмінків.

Кома при уточнювальних членах речення

Там над тонкою рисою горизонту з'явився ріжок молодого місяця. Навесні перед прильотом перших птахів у хатах пекли жайворонків з тіста. Поблизу біля ріки розкинулася смарагдова левада. У середині дев'ятнадцятого століття утверджується лінгвістика або мовознавство.

Кома при звертаннях

Рідна земле даєш ти мені сили, надихаєш на добрі справи, даруєш свої багатства. Чуєш мамо уже співають солов'ї. Чому ж мила ти моя зоре знов у хмари ховаєшся? Додайте до звіту ще інформацію про врожай пшениці Юрію Івановичу!

Кома при вставних словах і сполученнях

Суперечка між двома родинами здається почалася через побутову дрібницю. На диво Пилипова рана швидко загоювалася при гарному медичному догляді. Джерело кажуть почало бити з-під каменя ще минулого століття.

Кома при вставлених конструкціях

Ворон і ворона дарма що схоже називаються насправді різні птахи. Гладдю і хрестиком дві відомі техніки рукоділля вишивали сорочки та рушники.

Тире при вставлених конструкціях

У квітнику з дороги його було помітно буяли всі фарби, темніла зелень усіма відтінками. Настрій очікування до Нового року залишалося кілька днів наповнював будинки, офіси, вулиці й магазини.

Кома й тире при вставлених конструкціях

Не було ще такого сезону хіба що вже зовсім обміліють ставки щоб рибалки поверталися ні з чим. Довго ж довелося готувати колекцію одягу тканини і фурнітуру закупляли в Туреччині аби вона з успіхом продавалася цього літа.

Дужки при вставлених конструкціях

Мистецтво фотографії цьому винаходу вже більше століття розвивається дуже стрімко завдяки сучасним технологіям. Проскурів сьогодні це місто носить ім'я Богдана Хмельницького було відоме своїми крамницями та майстернями. Подруга Наталія кілька років ми вже не бачилися працює педіатром у дитячій лікарні.

Тире на місці пропущеного члена речення

Батько радив завжди добре обдумувати кожне рішення, а мати прислухатися до свого серця. За списком Дмитро чергував сьогодні, а Настя завтра. Концертні номери на святковому вечорі були оригінальними, оплески бурхливими.

Тире між підметом і присудком

Справжня насолода спілкуватися з мудрими людьми! Кам'янець-Подільська фортеця одне із семи чудес України. Затранскрибувати записати слово засобами фонетичного письма.

Кома між частинами складносурядного речення

У цей день сонце світило особливо яскраво а райдужні зайчики стрибали по стінах і виноградній лозі. Наступного дня на острові застукотіли молотки і розпочала веселу пісню пилка. Тарас розмішував у відрі глину й пісок та Оксанка й Галя почали

фарбувати віконниці.

Кома між частинами складнопідрядного речення

За кілька хвилин туристи вийшли на кручу що височіла над плавнями. Унизу де виднілися просторі луки, зарості верболозу виблискувало синє дзеркало ріки. Дівчина дістала ноти із папки щоб підготуватися до завтрашнього екзамену. День так і був спекотним, гарячим і сонячним незважаючи на те що хмарки пропливали одна за одною.

Кома між частинами безсполучникового складного речення

Мама прислухалася до гри на піаніно донька знову грала улюблений вальс. Канікули ми проведемо на березі ріки там уже обладнано туристичний наметовий табір.

Крапка з комою в складному реченні

Човни були прив'язані у вербах біля берега туристи розклали намети і розвели багаття з'явилися перші зорі. У замку готувалися до довгого походу, начищаючи зброю, ладнуючи обладунки вози повні усякого скарбу чекали біля великих воріт.

Двокрапка в безсполучникових складних реченнях

Журнал до випуску був майже готовий обкладинку затвердили, редактор перечитав усі статті та повідомлення. Різдвяна кутя смакувала дуже добре господиня змішала усі інгредієнти в правильних пропорціях. Максим знав сьогодні прийшов вирішальний день для вибору майбутньої професії.

Тире в безсполучникових складних реченнях

Доглядатимеш сад цілий рік урожай буде багатий і смачний. Вимикач несподівано клацнув ураз кімнату залляло сліпуче світло. Де-не-де у видолинках ще біліє залежаний сніг галявини вкрилися першим весняним рястом. Легкоатлети провели багато виснажливих тренувань перемога на Олімпійських іграх була заслуженою.

Розділові знаки при прямій мові

«П», – а. «П?» – а. «П!» – а.

Сьогодні обідатимемо після третьої години оголосили учасникам під час конкурсу. Вітаю з вашим днем народження радісно вигукнув білявий школярик.

А: «П». А: «П!» А: «П?»

Оксана закінчила писати твір і зітхнула Нарешті роботу виконано. Недослухавши, Сергій запитав Як довго ще затримуватиметься потяг?

«П, – а, – п». «П, – а, – п!» «П, – а, – п?»

Я таки наважилася промовила несміливо Катруся піти і записатися на плавання. За Києвом по-діловому диктував інструктор повернете на Одесу, пильуйте за вказівниками.

«П, – а. – П». «П? – а. – П». «П! – а. – П!».

Пригощайтеся тістечками й кавою припрошувала пані Марія Трояндовий букет зараз принесуть, не хвилюйтеся. Стійте, негайно зупиніться заволав інспектор, перестрибуючи паркан Куди ж ви втечете звідси?

«П! – а: – П».

Я ще довго можу розказувати про свої антарктичні пригоди сказав полярник і, помовчавши, додав Ви зовсім стомилися, йдіть нагору відпочивати.

– П? – а.

– П, – а.

– П.

– П.

Хто ж то був у теплиці? насторожено перепитав Ігор

Не знаю зовсім тихо відповів хлопчина

Мабуть, їжаки пролізли.

Може, й вони.

ЗМІСТ

Написання диктанту. Норми оцінювання.....	5
Текстуальні диктанти.....	7
Орфографія. Вправи.....	72
Пунктуація. Вправи.....	86

НОТАТКИ